

**T. C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ ANA BİLİM DALI**

**JEOTERMAL KAYNAKLARIN TURİZMDE
DEĞERLENDİRİLMESİ, KIRŞEHİR ÜZERİNE
BİR ARAŞTIRMA
(YÜKSEK LİSANS TEZİ)**

ÇAĞATAY KAYA

DANIŞMAN

DR. MUHARREM AVCI

KASTAMONU 2019

**T. C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ ANA BİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**JEOTERMAL KAYNAKLARIN TURİZMDE
DEĞERLENDİRİLMESİ, KIRŞEHİR ÜZERİNE BİR
ARAŞTIRMA**

ÇAĞATAY KAYA

Danışman

Dr. Muharrem AVCI

Jüri Üyesi

Prof. Dr. Kutay OKTAY

Jüri Üyesi

Doç. Dr. Cenk Murat KOÇOĞLU

TEZ ONAYI

Çağatay Kaya tarafından hazırlanan “Jeotermal Kaynakların Termal Turizmde Değerlendirilmesi, Kırşehir Üzerine Bir Araştırma“ adlı tez çalışması aşağıdaki jüri üyeleri önünde savunulmuş ve **oy birliği / oy çokluğu** ile Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü **Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı’nda YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı	Prof. Dr. Kutay OKTAY Kastamonu Üniversitesi
Jüri Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi Muharrem AVCI Kastamonu Üniversitesi
Jüri Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi Cenk Murat KOÇOĞLU Karabük Üniversitesi

23/09/2019

Enstitü Müdürü Prof. Dr. CEVDET YAKUPOĞLU

TAAHHÜTNAME

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildirir ve taahhüt ederim.

ÇAĞATAY KAYA

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

JEOTERMAL KAYNAKLARIN TURİZMDE DEĞERLENDİRİLMESİ, KIRŞEHİR ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Çağatay KAYA
Kastamonu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı

Danışman: Dr. Muharrem AVCI

Kırşehir ili jeotermal kaynakların olması nedeniyle önemli bir ildir. Turizm açısından jeotermal kaynakların değerlendirilmesinin ise Kırşehir ilinde yeterli önemin gösterilemediği dikkat çekmektedir. Turizmde jeotermal kaynaklara gerekli önemin verilmemesi hem halk hem devlet hem de özel kurumlarının ilgi göstermemesi kaynaklı olduğu söylenebilir. Bu çalışmada Kırşehir ilinin jeotermal kaynaklarının belirlenmesi ve turizm alanında değerlendirilmesi ile girişimci sayısı ile birlikte turizmin artmasına katkı sağlamak amaçlanmıştır.

Bu çalışmada Kırşehir Ahi Evran üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin Kırşehir ilinin termal turizm durumu ve geleceğine yönelik algılarının belirlenmesi amacıyla ilişkisel tarama modelinde nicel yöntemlerden anket tekniği kullanılarak veriler toplanmıştır. 383 üniversite öğrencisinden elde edilen verilere göre Kırşehir ilinin termal turizm durumu ve geleceğine yönelik algı düzeyleri olumlu olduğu görülmüştür. Araştırmanın bağımsız değişkenleri (yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim düzeyi ve eğitim görülen bölüm) ile termal turizmin durumu ve geleceğine yönelik üniversite öğrencilerinin algıları arasında ilişki bulunamamıştır.

Anahtar kelimeler: Jeotermal, jeotermal kaynaklar, turizm

2019, 85 sayfa

ABSTRACT

MSC. Thesis

**EVALUATION OF GEOTHERMAL RESOURCES IN TOURISM, A RESEARCH
ON KIRŞEHİR**

Çağatay KAYA
Kastamonu University
Institute for Social Science
Department of Tourism Management

Supervisor: Asst of Prof. Muharrem AVCI

Kırşehir is an important province due to geothermal resources. In terms of tourism, it is noteworthy that the evaluation of geothermal resources in Kırşehir is not enough. It can be said that the lack of importance of geothermal resources in tourism is due to the lack of interest of both public and private institutions. In this study, determination of geothermal resources of Kırşehir province and evaluation in the field of tourism is aimed to contribute to the increase of tourism together with the number of entrepreneurs.

In this study, in order to determine the perceptions of the students of Kırşehir Ahi Evran University about the thermal tourism status and future of Kırşehir province, data were collected by using quantitative methods in the relational survey model. According to the data obtained from 383 university students, the perception levels of Kırşehir province regarding thermal tourism status and future are positive. The independent variables of the study (age, gender, marital status, educational level and education department) and the perceptions of university students regarding the status and future of thermal tourism were not found.

Key Words: Geothermal, geothermal resources, tourism

2019, 85 pages

ÖNSÖZ

Alternatif turizmin her geçen gün artmakta olduğu, ziyaretçilerin sadece doğa ya da deniz turizmi olan mekanların yanında sağlık açısından da yararlı yerleri tercih ettikleri yadsınamaz bir gerçek haline dönüşmüştür.

Termal turizmi daha da yaygın hale getirmek ve duyarlılığı artırmak, bu alana yönelik talebin doğru orantılı bir şekilde fazlalaşmasını sağlayacaktır.

Çalışmam boyunca desteğini esirgemeyen danışmanım Dr. Muharrem Avcı Hocam'a, eğitim hayatım boyunca bana değer katmış olan öğretmenlerime, bu yoğun süreçte desteğini ve sevgisini bir an olsun hissetmediğim bir an olmayan aileme sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

ÇAĞATAY KAYA

Kastamonu, Eylül, 2019

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET.....	III
ABSTRACT.....	IV
ÖNSÖZ	V
İÇİNDEKİLER	VI
TABLOLAR DİZİNİ	VIII
1. PROBLEM DURUMU	1
1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	1
1.2. Araştırmanın Sayıltıları	2
1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları	2
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	2
2.1.1. Jeotermal Terminoloji.....	2
2.1.2. Jeotermal Kaynakların Tarihi	3
2.1.3. Jeotermal Suların Özellikleri ve Sınıflandırılması.....	5
2.1.4. Termal Sulara İlişkin Yasal Durum ve Mevzuat	5
2.1.5. Jeotermal Kaynakların Kullanım Alanları	5
2.1.5.1. Termal Kaynakların Geçmişte Kullanım Alanları	5
2.1.5.2. Termal Kaynakların Günümüzde Kullanım Alanları	8
2.1.6. Türkiye Jeotermal Kaynaklarının Dağılımı	9
2.2. Turizm	11
2.2.1. Turizmin Tarihçesi.....	11
2.2.2. Turizmin Çeşitleri.....	12
2.2.3. Türkiye’de Turizm Hareketleri ve Ekonomik Önemi.....	14
2.2.4. Dünyada Turizm Hareketleri ve Ekonomik Önemi	15
2.3. Termal Turizm.....	17
2.3.1. Termal Turizm ile İlgili Temel Kavramlar	17
2.3.2. Termal Turizmin Tarihçesi	18
2.3.3. Termal Turizm Tesisleri ve Standartları.....	20
2.3.4. Termal Kaynakların Medikal Turizmde kullanımı	22
2.3.5. Termal Kaynakların SPA-Wellness Turizminde Kullanımı	24
2.3.6. Termal Kaynakların Üçüncü Yaş Turizminde Kullanımı.....	24

2.3.7. Dünya’da Termal Turizmin Mevcut Durumu.....	25
2.3.8. Türkiye’de Termal Turizm Mevcut Durumu.....	27
2.3.8.1. Türkiye’de Termal Turizm Alanları Ve Yaşanan Sorunlar.....	29
2.3.8.2. Türkiye Turizm Stratejisi 2023 ve Eylem Planı Kapsamında Termal Turizm	31
2.4. Kırşehir’in Jeotermal Turizm Potansiyeli	32
2.4.1. Kırşehir’in Coğrafi Konumu.....	32
2.4.2. Kırşehir’in İklimsel Özellikleri.....	33
2.4.3. Kırşehir’in Nüfus Dağılımı	33
2.4.4. Kırşehir’in Jeotermal Kaynakları.....	35
3. YÖNTEM.....	42
3.1. Araştırmanın Yöntemi	42
3.1.1. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	43
3.1.2. Veri Toplama Araçları ve Uygulanması	43
3.1.3. Verilerin Çözümlemesi ve Değerlendirilmesi	44
4. ARAŞTIRMA BULGULARI	46
5. TARTIŞMA	64
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	66
KAYNAKLAR	69
EKLER.....	75
ÖZGEÇMİŞ	79

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 2. 1. Sıcaklıklarına göre jeotermal kaynakların kullanım alanları.....	10
Tablo 2. 2. 2014 – 2018 dönemi Türkiye’nin jeotermal değerlendirme projeksiyonu.....	11
Tablo 2. 3. Terme jeotermal verileri	41
Tablo 2. 4. Mahmutlu jeotermal verileri	41
Tablo 2. 5. Karakurt jeotermal verileri.....	42
Tablo 2. 6. Kırşehir ilinin jeotermal kaynak verileri.....	42
Tablo 2. 7. Kırşehir ilinin jeotermal kaynak potansiyel verileri	42
Tablo 2. 8. Turizm işletme belgeli ve belediye belgeli tesislerde konaklayan turist sayısı.....	43
Tablo 4. 1. Cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim düzeyi, eğitim alınan bölüm değişkenlerine dair betimsel istatistikler	46
Tablo 4. 2. Üniversite öğrencilerinin termal turizmin durumu ve geleceğine yönelik algı düzeyleri	48
Tablo 4. 3. Termal turizmin durumu ve geleceğine yönelik algılarının cinsiyete göre karşılaştırılması	48
Tablo 4. 4. Termal turizmin durumu ve geleceğine yönelik algılarının medeni duruma göre karşılaştırılması	51
Tablo 4. 5. Termal turizmin durumu ve geleceğine yönelik algılarının yaşa göre karşılaştırılması	53
Tablo 4. 6. Termal turizmin durumu ve geleceğine yönelik algılarının eğitim durumuna göre karşılaştırılması	56
Tablo 4. 7. Kırşehir ili termal turizm tehditlerine yönelik katılımcı görüşleri.....	58
Tablo 4. 8. Termal turizmin geleceği algısı ölçeği’nin alt faktörlerinden elde edilen puanların cinsiyete göre karşılaştırılması.....	60
Tablo 4. 9. Termal turizmin geleceği algısı ölçeği’nin alt faktörlerinden elde edilen puanların yaşa göre karşılaştırılması	61
Tablo 4. 10. Termal turizmin geleceği algısı ölçeği’nin alt faktörlerinden elde edilen puanların medeni duruma göre karşılaştırılması	62
Tablo 4. 11. Termal turizmin geleceği algısı ölçeği’nin alt faktörlerinden elde edilen puanların eğitim düzeyine göre karşılaştırılması	63

Tablo 4. 12. Termal turizmin geleceği algısı ölçeği'nin alt faktörlerinden elde edilen puanların bölüme göre karşılaştırılması.....	64
---	----

GİRİŞ

1. PROBLEM DURUMU

Jeotermal kaynaklar ve termal turizm çok eski dönemlerden bu yana insanlık tarihinde önem arz eden bir olgu olmasına karşılık, hem ülkemizde hem de Kırşehir ilimizde beklenen değeri görememiş ve yeterli bir gelişme kaydedememiştir. Termal turizm alanları ve avantajlarına ilişkin vatandaşlarımızın yeterli bilgi birikiminin bulunmaması, gerek devlet kurumlarımız gerekse özel sektör tarafında Türkiye'nin termal turizm potansiyeline rağmen gerekli yatırım ve teşviklerin sağlanamaması nedenleri ile ülkemizde termal turizmden bilinçsiz bir şekilde istifade edilmesine sebep olmuştur. Ekonomik sebeplerinde etkisi ile yerli ve yabancı turistlerimiz daha çok kıyı ve deniz turizmine teşvik edilerek, yatırım ve girişimler termal turizm dışındaki sektörlerde yoğunlaşmış, termal turizm arka planda kalmıştır. Bu bağlamda, çalışmamızda öncelikle jeotermal kaynakların tanım ve sınıflandırılması gerçekleştirildikten sonra termal suların turizmdeki önemi ve yeri tartışılacak, son olarak ise Kırşehir özelinde ülkemizin termal turizm potansiyeli irdelenecektir. Yapılan çalışmalar doğrultusunda Kırşehir'in turizm vizyonu ekseninde sahip olduğu jeotermal kaynakların tespiti, turizm alanında değerlendirilmesi, mevcut girişimcilerin ve turist sayısının artırılması araştırmanın problemini oluşturmuştur.

1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Kırşehir'in jeotermal enerji potansiyeli ve termal turizm altyapısının bilimsel temellere dayanarak belirlenmesi bu çalışmanın amacı olarak hedeflenmiştir. Kaliteli ve yüksek rezervli termal sulara sahip olan, doğal güzellik, tarih, kültür ve turizm açısından yeterli ve çeşitli birikime sahip olan Kırşehir ilimiz, termal turizme bütün olanak ve şartları ile uygun ve elverişli bir ortam barındırmaktadır. Bu doğrultuda çalışmamızda ki temel amaç ve hedefimiz Kırşehir ilinde termal turizm odaklı yatırımlar gerçekleştirmeyi planlayan girişimci özel ve tüzel kişilere ön ayak olmak, bu alanda rehberlik vazifesi eda edebilmek ve mevcut şartlar ile yüksek turizm potansiyelinin çerçevesini çizmek, Kırşehir ili ve halkının turizm ekseninde kalkınmasına destek olmaktır.

1.2. Araştırmanın Sayıtları

Araştırmanın amacına uygun ve Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi öğrencilerine uygulanmasına yönelik hazırlanan anket formlarının, araştırmaya katılan öğrenciler tarafından içtenlikle ve dürüst şekilde yanıtlanacağı varsayılmıştır.

1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmaya ilişkin alanyazın bölümü ulaşılabilen literatür kaynaklardan faydalanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın en önemli sınırlılığı çalışmanın Kırşehir ile sınırlı olması ve literatürde Kırşehir ili hakkında günümüze kadar yeterli ve etkin çalışmaların gerçekleştirilmiş olmamasıdır.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Jeotermal Kaynaklar

2.1.1. Jeotermal Terminoloji

Jeotermal terimi, Yunanca kökenli bir kavram olup, eski Yunancada yer, toprak anlamına gelen “Geo” ile ısı manasında kullanılan “thermos” kelimelerinin bir araya getirilmesi ile ortaya çıkmış ve “Yer ısı” ifadesinin karşılığı olarak dilimize yerleşmiştir.

Jeotermal kaynak ise yeryüzü katmanları içerisinde yer alan aşırı ısınmış kaya, yüksek sıcaklık ve basınç değerlerinde bulunan su ile bu yapılardan çıkan buhar veya buhar ve gaz vb. tüm maddelerin meydana getirdiği enerjidir (Canik, Çelik ve Arıgün, 2000:1).

Bir diğer tanıma göre ise “*Jeotermal enerji jeolojik yapıya bağlı olarak oluşan, doğrudan ya da başka enerji türlerine dönüştürülerek yararlanılabilen, yeryüzüne su, buhar ve gaz ile de taşınabilen yerkabuğunun ulaşılabilir derinliklerindeki doğal kaynağın ısı enerjisidir. Ayrıca herhangi bir akışkan içermemesine rağmen bazı teknik yöntemlerle ısısından yararlanılan “Sıcak Kuru Kayalar” da jeotermal enerji kaynağı*” olarak nitelendirilmiştir (Akkuş ve Alan, 2016:3).

Jeotermal enerji, yeryüzünde üretilen ve çeşitli doğal veya suni vasıtalar yoluyla depolanmış vaziyette bulunan, maddelerin ısı değerlerini belirleyen termal enerjiden oluşmaktadır. Geçen yıllar içerisinde gerçekleştirilen bilimsel çalışmalar neticesinde gelinen noktada, gezegenimizin ilk başlarda eriyik halinde olduğu ve günümüzdeki katı haline gelmesi için binlerce yıllık bir sürecin yaşandığı öngörülmektedir.

Gezegenimizin jeotermal enerjisinin, dünyanın oluşumu aşamasında ve yeryüzünün alt katmanlarında bulunan uranyum, toryum ve potasyum gibi maddeleri içeren mineral yapısının radyoaktif dejenerasyona uğraması neticesinde devamlı olarak ısı ortaya çıkması sürecinden kaynaklandığına düşünülmektedir.

Yeryüzünün çeşitli kırık ve çatlaklarından sızan yer altı sularının bu ısı kaynağıyla kaynaşması ve mineral bakımından zenginleşerek yoğunluk farkı ve basınç etmenleri nedeniyle yeryüzüne yükselmesi ile jeotermal kaynakları meydana gelmektedir. Yer kabuğunun altında ısınarak jeotermal enerjiyi yer üstüne ulaştıran sıcak sulara ise jeotermal akışkan adı verilmektedir.

Sonuç olarak jeotermal kaynaklar, sıcaklıkları 20°C'den yüksek ve etrafındaki yer altı ve üstü su kaynaklarına nazaran daha yüksek oranda çeşitli eriyik mineraller ve gazlardan oluşan kaynaklar olarak belirtilebilir.

2.1.2. Jeotermal Kaynakların Tarihi

Jeotermal kaynaklar, insanların çok eski zamanlardan istifade ettiği doğal enerji kaynaklarıdır. İlk insanlar doğal havuz ve pınarlardaki sıcak suları yemek yapımı, ısınma ve temizlik ihtiyaçlarını giderirken kullanmışlardır.

Gerçekleştirilen arkeolojik kazı ve çalışmalar neticesinde Kızılderili toplumlarının yaklaşık 10000 yıldır kabilelerini termal kaynaklar etrafına kurdukları, savaşta tedavi ve dinlenme amaçlı termal havzaları tercih ettikleri, Kızılderili efsanelerinde de termal kaynak motiflerine rastlanıldığı görülmüştür. Roma, Japon, Türk ve bazı Avrupa medeniyetlerinin de benzer amaçlar ile kullandığı termal kaynakların kayda değer ilk kullanım alanı Roma, Çin ve Osmanlı İmparatorluklarında görülen hamamlardır. Tedavi maksatlı spa uygulamaları ise Japon, Alman, İrlanda ve Avusturya-Macaristan devletleri ile Amerika ve Yeni Zelandalı topraklarına kadar ulaşmıştır. 14. Yy. da ise Fransa ülkesinde Chaudes-Aigues şehrinde yeryüzünün ilk merkezi ısıtma sistemi inşa edilmiştir. 1892 yılında kurulan ve halen faaliyette olan, 450 evin ısıtma ihtiyacını

karşılayan eski bir ısıtma sistemi ise ABD'nin Boise kentindeki Sıcak Pınarlar Caddesi (Warm Springs Avenue) üzerinde yer almaktadır (Kolomoyets, 2010:25-26).

Hastaların iyileştirmesi için ticari amaçla doğal sıcak su kaynağı olarak borik asit elde edilmesi aşamasında 1827 tarihinde ilk defa sanayi alanında kullanılmış, buhar, mineral ve doğal havuzlardan faydalanılmaya başlanmıştır (Alkan, 2007:17).

20. Yy. başlarından itibaren jeotermal kaynaklardan faydalanma hız kazanarak yaygınlaşmış ve kullanıldığı alanlar gittikçe çeşitlenmeye başlamıştır.

1890 lı yıllar itibariyle termal buhardan kuvvet elde etmek üzere çalışmalara başlayan Prens Ginori Conti, İtalya'nın Larderello kentinde doğal buhar kullanılmak suretiyle ilk defa elektrik üretimi işlemini hayata geçirmiştir. 1913 yılında ise termal buhar ile 250 kWe gücünde ilk üretim santrali kurulmuştur. Bölgenin enerji ihtiyacının halen faaliyette olan bu santralden karşılandığı ve halen yapılan sondajlardan elde edilen senede 26 milyon ton civarında buhar ile elektrik üretildiği bilinmektedir (Çetinçelik, 1970:45-46).

1930 lu yıllarda İzlanda ülkesinin Reykjavik kentinde ısıtma amaçlı termal sular kullanılırken 1949 tarihinde Yeni Zelanda'nın Wairakei isimli bölgesinde, 1960 tarihinde ABD'de, 1966 tarihinde Japonya ve 1975 tarihinde ise İzlanda ülkesinde elektrik üretiminde jeotermal kaynaklar üretim aracı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Ayrıca ilk defa 1852 tarihinde Avusturyalı mühendis Peter Ritter von Rittinger'in icat ettiği ve 1940 yıllar itibariyle Robert Webber'in geliştirdiği jeotermal ısı pompaları, jeotermal kaynakların ısıtma sektöründe hızla tercih edilen bir enerji faktörü olmasını sağlamıştır.

Düşük sıcaklıktaki (5 – 30° C) yüzey veya yeraltı sularının kullanıldığı ve çok az miktarda elektrik gücüne gereksinim duyması, harcanan elektrik miktarından dört kat fazla randıman vermesi nedeniyle jeotermal ısı pompaları günümüzde konut ve kurum binalarının ısıtma, soğutma ve sıcak su ihtiyaçlarında özellikle ABD ve Avrupa Birliği gibi gelişmiş coğrafyalar ve Türkiye gibi ülkelerde sıklıkla tercih edilmektedir.

Jeotermal kaynak çalışmaları ise ülkemizde 1960'lı yıllarda başlamıştır. İlk jeotermal kuyu 1963 yılında İzmir ilinin Balçova ilçesinde açılmıştır. İlk zamanlarda çalışmalar elektrik üretim potansiyeline odaklanmış ve yüksek sıcaklıklı alanlar üzerine yoğunlaşmıştır. Bu doğrultuda 1968 yılında Kızıldere Sahası keşfedilmiştir. 1960 ve 70'lerde ise orta sıcaklıklı sahalar olarak belirtilen, Balçova ile Seferihisar Sahaları, 1980 li yıllarda ise Germencik, Salavatlı ve Simav sahaları keşfedilmişlerdir.

Türkiye'nin ilk jeotermal santrali Kızıldere, TEAŞ tarafından 17.8 MWe'lik kapasite ile 1984 yılında tesis edilmiştir. Ülkemizdeki mevcut jeotermal sahaların büyük bir kısmı orta ve düşük sıcaklıklı sahalardan oluşmakta olup %90 lık bir oranla doğrudan kullanım uygulamalarına müsait durumdadır.

2.1.3. Jeotermal Suların Özellikleri ve Sınıflandırılması

Jeotermal kaynaklar, sahip oldukları sıcaklık derecelerine bağlı olarak düşük, orta ve yüksek entalpili kaynaklar olarak tasnif edilmektedir. Fakat literatürde tercih edilen sıcaklık aralıkları birbirinden farklılık arz etmektedir. Ülkemizde ise 20°C ile 70°C arası düşük entalpili, 70°C ile 150°C arası orta entalpili, 150°C den yüksek sıcaklığa sahip jeotermal sular ise yüksek entalpili jeotermal kaynaklar olarak değerlendirilmiştir.

2.1.4. Termal Sulara İlişkin Yasal Durum Ve Mevzuat

Jeotermal kaynakların ve termal suların kullanıldığı alanların çeşitliliğini ve ekonomideki rolünü artırmak üzere en önemli eksik noktalardan biri olarak ifade edilen mevzuat boşluğunu doldurmak maksadıyla, jeotermal kaynakların etkin bir şekilde aranması, araştırılması, geliştirilmesi, üretilmesi, korunması, jeotermal kaynaklar ile doğal mineralli sular üzerinde hak sahibi olunması, devredilmesi, çevresel etmenler göz önüne alınarak uyum içerisinde ekonomik olarak değerlendirilmesi ve terk edilmesi ile ilgili usûl ve esasları düzenleyen 5686 sayılı Jeotermal Kaynaklar ve Doğal Mineralli Sular Kanunu hazırlanmıştır.

Haziran 2007 tarihinde 5686 sayılı “Jeotermal Kaynaklar ve Doğal Mineralli Sular Kanunu” ve “Jeotermal Kaynaklar ve Doğal Mineralli Sular Kanunu Uygulama Yönetmeliği” nin yürürlüğe girmesiyle jeotermal enerji ve kaynakların çok geniş bir alanda kullanılması yaygınlaşmış, yasal mevzuat uygun hale getirilmiş ve yatırım güvenliği tesis edilmiştir. Kaynaklardan istifade eden firmalara çeşitli teşvik ve haklar tanınmış, kamu yararı gözetilerek kaynakların korunması ilkesi benimsenmiştir.

2.1.5. Jeotermal Kaynakların Kullanım Alanları

2.1.5.1. Termal kaynakların geçmişte kullanım alanları

Tarihin en eski dönemlerinde beri farklı amaçlar ile kullanılmakta olan jeotermal kaynakların kullanım alanları yakın zamana ulaştıkça çeşitlilik göstermeye başlamıştır. Nitekim geçmişten yakın döneme kadar devam eden süreç içerisinde

yaşadığı tarihsel serüven kademe kademe aşağıda kısaca özetlenmiştir (Yonar, 2007:6-8)

- M.Ö. 10000: Jeotermal akışkanı Akdeniz Bölgesi civarında çanak, çömlek yapımı, cam, dokuma vb üretiminde kullanılmaktaydı.
- M.Ö. 1500: Roma ve Çin uygarlıkları ısınma, pişirme ve banyo ihtiyaçlarında doğan termal sulardan faydalanılmaktaydı.
- 630: Japonya medeniyetinde kaplıca kültürü yaygın bir hale geldi.
- 1200: Avrupalılar, yapı ve su ısıtma konusunda jeotermal enerjinin kullanılabileceğini keşfetti.
- 1322: Fransa ülkesindeki köylü halk evlerini doğal sıcak su ısıtmaya başladı.
- 1800: Jeotermal enerji ile ısınma Fransa'nın diğer kentlerine de yayıldı.
- 1818: İtalya'da yaşayan Fransız asıllı sanayici Francesco Giacomo Larderel tarihte ilk kez jeotermal buhardan faydalanarak borik asit elde etti.
- 1860: Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nin Kaliforniya eyaletinde yer alan The Geysers alanında jeotermal kaynakların değerlendirilmesi amacıyla tesisler kuruldu.
- 1870: ABD'de kaplıca ve benzeri mekanlara olan talep oldukça arttı.
- 1891: ABD'nin Idaho eyaletinde yer alan Boise kentinde ilk jeotermal bölgesel ısıtma sistemi hayata geçirildi..
- 1904: İtalya'nın Larderello kentinde jeotermal buhar kullanarak ilk defa elektrik üretimi gerçekleştirildi.
- 1920: ABD'nin The Geysers tesislerinde ilk defa jeotermal kuyular açıldı.
- 1929: ABD'nin Oregon eyaletinde bulunan Klamath Falls'da jeotermal enerji kullanarak konutların ısıtılmasına başlandı.
- 1930: İzlanda'da merkezi ısıtma projesi kapsamında büyük ölçekli çalışmalara başlandı.
- 1930: İzlanda, ABD, Japonya ve Rusya ülkelerinde jeotermal kaynak ve akışkanların kullanımı yaygın bir hale geldi.
- 1943: İtalya'nın Larderello'da jeotermal alanında gerçekleştirilen elektrik üretimi 132 MWe kapasiteye ulaştı.
- 1945: Süt pastörizasyonu alanında jeotermal akışkanlar ilk defa kullanıldı.
- 1945: Jeotermal ısı ABD'de hacim, sera ve buzlanmaya karşı yer ısıtmacılığında kullanıldı.

- 1958: Flash Metodu kullanılarak Yeni Zelanda ülkesinde jeotermal elektrik üretimi gerçekleştirildi.
- 1960: ABD'nin The Geysers jeotermal bölgesinde ticari elektrik üretimi alanında ilk defa kuru buhar kullanımına başlandı.
- 1963: Ülkemizde jeotermal sondaj kuyusu ilk defa İzmir ilinin Balçova ilçesinde açıldı.
- 1966: ilk jeotermal elektrik santrali Japonya ülkesinde kuruldu.
- 1968: Ülkemizde elektrik üretimi amaçlı ilk jeotermal kuyunun inşaatına Kızıldere, Denizli jeotermal alanında başlandı.
- 1969: ABD'nin Kaliforniya eyaletinde ikincil çevrim jeotermal teknolojiler uygulanmaya başlandı.
- 1969: Fransa ülkesinde büyük çapta jeotermal ısıtma projeleri gerçekleştirilmeye başlandı.
- 1970: Elektrik üretiminde jeotermal akışkandan ilk defa Çin'de faydalanıldı.
- 1975: ABD - The Geysers jeotermal bölgesindeki kaynak alanlardan 500 MWe'lik elektrik üretimi kapasitesine erişildi.
- 1978: Jeotermal gıda kurutma tesisi ilk defa ABD'nin Nevada eyaletinde kuruldu.
- 1978: ABD'nin New Mexico eyaletinde kızgın kuru kaya üzerinde jeotermal rezervuar oluşturulup testler gerçekleştirildi.
- 1979: Endonezya'da ilk jeotermal elektrik üretimi gerçekleştirildi.
- 1982: Ülkemizde Germencik-Aydın jeotermal bölgesi keşfedildi.
- 1983: Ülkemizde kuyu içi esanjörlü jeotermal ısıtma sistemi ilk olarak İzmir ilinin Balçova ilçesinde kuruldu.
- 1984: Avrupa'nın İtalya'dan sonra ikinci ve ülkemiz için ise ilk olan jeotermal enerji, 20,4 MWe kapasiteli elektrik üretim santrali Kızıldere-Denizli mevkiinde faaliyete başladı.
- 1984: ABD'nin Oregon eyaletinde mantar yetiştiriciliği alanında jeotermal enerjiden faydalanıldı.
- 1987: Altın madenciliğinde ABD'nin Nevada eyaletinde jeotermal akışkan kullanıldı.
- 1987: Ülkemizin ilk jeotermal merkezi ısıtma sistemi Balıkesir ili Gönen İlçesinde işleme başladı.

- 1992: Dünya genelinde toplamda 21 ülkede gerçekleştirilen jeotermal elektrik üretimi toplam olarak yaklaşık 6000 MWe kapasiteye ulaştı.
- 1996: Ülkemizde İzmir ili Balçova ilçesinde 15000 konut kapasiteli jeotermal merkezi ısıtma sistemi başlatıldı.
- 2000: Dünya genelinde jeotermal enerjiden yaklaşık 8000 MWe jeotermal elektrik üretimi ve 17000 MWt civarında jeotermal kaynaklar doğrudan kullanımı gerçekleştirildi.
- 2001: Ülkemizin jeotermal kurulu ısıtma gücü 493 MWt'e ulaşarak jeotermal enerjinin elektrik dışı uygulanmasında dünya sıralamasında 5.ülke konumuna yükseldik.

2.1.5.2. Termal kaynakların günümüzde kullanım alanları

Eski çağlardan yakın döneme değin yalnızca tedavi ve sağlık maksadıyla faydalanılan jeotermal kaynak ve enerjiden kullanım alanları çağımızda gelişen teknolojik imkanlara bağlı olarak doğrudan ya da başka enerji türlerine dönüştürülerek dolaylı yollardan oldukça yaygın hale gelmiş ve çok çeşitli bir hal almıştır.

Termal su ve buharların sıcaklık seviyesi 20 ile 400°C arasında değişiklik göstermektedir. Düşük (20-70°C) ve orta (70-150°C) düzey sıcaklıktaki alanlar, günümüzde ısınma (konut, sera ve tarımsal kullanımlar), endüstri (besin kurutulması, kereste ve deri imalatı, dokuma, soğutma ve kağıt sanayi), kimyasal endüstri (CO₂, kuru buz), balık yetiştirme, turizm, tıp vb pek çok farklı sektörde kullanılmaktadır. Yüksek düzey sıcaklıktaki akışkanların elde edildiği termal alanlardan ise elektrik üretimi başta olmak üzere entegre çok sayıda farklı sahada faydalanılmaktadır (Cemek, Aydingöz ve Konuk, 2005:44).

Tablo 2. 1. Sıcaklıklarına göre jeotermal kaynakların kullanım alanları

Sıcaklık (Co)	Kullanım Alanları
20	Balık çiftlikleri
30	Yüzme havuzları, fermentasyon, damıtma
40	Toprak ısıtma
50	Mantar yetiştirme, hamamlar
60	Sera, ahır ve kümes ısıtması

Tablo 2.1. devamı

70	Soğutma (alt sıcaklık limiti)
80	Yer ve sera ısıtması
90	Balık kurutma
100	Organik madde kurutma, yün yıkama ve kurutma
110	Çimento kurutma
120	Distilasyonla temiz su eldesi
130	Şeker ve tuz endüstrisi
140	Konservcilik
150	Alüminyum eldesi
160	Kereste kurutma
170	Hidrojen sülfid eldesi
180	Elektrik üretimi

Kaynak: Kaymakçıoğlu ve Çirkin, 2015.

2.1.6. Türkiye Jeotermal Kaynaklarının Dağılımı

Türkiye’deki jeotermal sahalar (Şekil 1.1) Kuzey Anadolu, Doğu Anadolu ve Batı Anadolu fay bölgeleri ile yakın zamana kadar faaliyetini devam ettirmiş volkanizma hareketleri neticesinde oluşmuştur. Genç tektonik yapılar barındırması nedeniyle ekseriyetle yüksek düzey sıcaklıktaki jeotermal alanlar Anadolu’nun Ege, Marmara ve İç Anadolu bölgelerinde yoğunlaş olmasına karşın bütün bölgelerde jeotermal kaynaklar bulunmaktadır.

Alp-Himalaya tektonik kuşağında yer alan Türkiye, jeotermal kaynaklar bakımından zengin ve çeşitli bir potansiyel taşımaktadır. Ülkemizde termal suların dağılımı fay hatları ile üçüncül-dördüncül volkanik alanların konumu ile benzerlik sergilemektedir. 40oC’nin üstü 140 adet jeotermal alan bulunan Anadolu coğrafyasında Aydın-Germencik (200-232°C), Denizli-Kızıldere (200-212°C), Çanakkale-Tuzla (173°C), Aydın-Salavatlı (171°C) isimli alanlar elektrik üretimine müsait, geride kalanlar ise daha çok merkezi ısıtmaya uygun durumdadır. (T.C Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, 1996:28)

Ülkemizin, kayda değer bir jeotermal kapasitesi mevcut olup, elektrik dışı kullanım sıralamasında dünya çapında dördüncü sırada bulunmaktadır. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı’nın 2013 yılı kayıtlarına göre, Türkiye’de jeotermal enerji ile 2.924 dönüm sera ve 89.443 adet konutta ise jeotermal enerji ile ısıtılmakta ve 350 kadar termal tesis hizmet vermektedir. Ülkemizdeki jeotermal kaynakların dağılımları genel itibariyle aşağıdaki gibidir (Belber ve Turan, 2015:459).

Şekil 2. 1. Türkiye jeotermal kaynaklar ve volkanik alanlar haritası (www.mta.gov.tr)

Kalkınma Bakanlığı 10ncu plan döneminde (2014 – 2018) jeotermal elektrik üretimi, ısıtma (konut, termal tesis vb), sera ısıtma, kurutma, termal turizm, hedeflerine ulaşılması için gerekli olan yatırım tutarı toplamı aşağıdaki gibi 5,53 Milyar USD olmaktadır. Buna karşılık yaratılacak ekonomik büyüklük 32 Milyar USD/yıl’dır.

Tablo 2. 2. 2014 – 2018 dönemi türkiye’nin jeotermal değerlendirme projeksiyonu

JEOTERMAL UYGULAMA	2018 YILI TAHMİNİ HEDEFLERİ	İLAVE YATIRIM FARKI (USD) (2018’E KADAR)
Elektrik Üretimi	750 Mwe (6 Milyar kWh)	2,0 Milyar USD
Isıtma (konut, otel, termal tesis vb)	4000 MWt (500.000 konut eşd.)	1,4 Milyar USD
Sera ısıtma	2040 MWt (6000 dönüm)	300 Milyon USD (kuyular dahil)
Kurutma vb.	500 MWt (500.000 ton/yıl)	180 Milyon USD
Termal Turizm	1100 MWt 400 kaplıca eşd.	1,2 Milyar USD
Soğutma	300 MWt (50.000 konut eşd.)	300 Milyon USD
Balıkçılık + diğer kullanımlar	400 MWt	150 Milyon USD
Toplam doğrudan kullanım	8340 MWt	5 Milyar 530 Milyon USD
Yukarıdaki tüm jeotermal kullanımların doğalgaz eşdeğeri	6,1 Milyar ABD\$/Yıl	

Tablo 2.2. devamı

Jeotermal elektrik üretimi, ısıtma (konut, termal tesis vb), termal turizm (kaplıca), seracılık, kurutma, balıkçılık vb uygulamaların 2018'deki hedeflere ulaşıldığı takdirde yaratacağı ekonomik büyüklük	32 Milyar USD/yıl	
Yaratacağı Doğrudan ve Dolaylı İstihdam	300.000 kişi (Üçyüzbin)	

2.2. Turizm

2.2.1. Turizmin Tarihçesi

Turizmin tanımlanması ve kavramsal boyutunun ortaya konulması amacıyla yürütülen çalışmalar, 1900'lü yılların son dönemlerine kadar dayanmaktadır. Turizmi farklı boyutları ile ele alan araştırmacılar tarafından da farklı tanımlamalar yapılmıştır. Literatürde bilinen ilk tanım Guyer-Feuler'e aittir. 1905 yılında ortaya konan bu tanıma göre, turizm;

- Zaman geçtikçe artış gösteren eğlence, dinlenme ve hava değişimi vb ihtiyaçları,
- Sanat ve tabiattaki göz kamaştıran güzellikleri görme arzusu,
- Sanayi, endüstri ve ticaretin hızla gelişim göstermesi,
- Özellikle teknolojinin de sunduğu katkılar ile ulaşım olanaklarının kusursuz bir hizmet sunar seviyeye ulaşması neticesinde insanların ve kitlelerin birbirlerine çok daha yakın erişilebilir olmasına fırsat tanıyan günümüz modern çağına has bir olgudur (Kozak N., Kozak M.A. ve Kozak M., 2014:2).

Bir başka dönemde ise Picard, turizmin temel işlevinin yabancı nitelikteki döviz kaynağının ülkeye girişini temin etmek ve turistlerin gerçekleştirmiş olduğu harcamalar ekonomik hayata olan katkısını araştırmak olarak yaptığı katkıları araştırmak şeklinde yine ekonomi odaklı bir açıklama getirmiştir. 1.Dünya Savaşı ve devam eden yıllarda ekonomi odaklı olarak tanımlanan turizm, yalnızca bir ulaştırma şekli olarak değerlendirilir iken, ilerleyen dönemlerde ise mesleki ve ticari hareketlerde turizm seyahatleri arasında tanımlanır olmuştur.

Hunzler ve Krapf ise geçici yer değişikliği, seyahat ile konaklama aşamalarını da içine alacak şekilde kapsamlı bir bilimsel yaklaşım sergilemiştir. Seyahat faktörü

açısından seyahat amacı, seyahat mesafesi gibi konular incelenirken, geçici yer değişikliği açısından ise daimi ikamete dönüşmeme ile gelir elde etmeme (ekonomik ölçüt) kriterleri getirilmiştir. 1980’lerde AIENT (Uluslararası Bilimsel Turizm Uzmanları Birliği)’i yeni bir tanımlama yoluna gitmiş olsa da, bu tanım ile de bazı turizm seyahatleri açısından bu tanım yeteri kadar kapsamlı olmamıştır.

Belirli bir seyahat ya da konaklamanın turizm kapsamında değerlendirilip değerlendirilmeyeceğine karar verebilmek amacıyla aşağıdaki kriterler aranmalıdır (Kozak N., Kozak M.A. ve Kozak M., 2014:4):

- Seyahatin daimi olarak kalınan, iş faaliyetlerinin gerçekleştirildiği ve günlük ihtiyaçların karşılandığı mekânlar dışında olması,
- Ekseriyetle konaklama esnasında turistik firma ve işletmelerin sunduğu ürün ve hizmetlerin alınması,
- Geçici nitelikteki konaklama faaliyeti,
- Seyahatten herhangi bir gelir amaçlanmaması.

Genel olarak ise, daimi olarak yaşanan yerin haricinde tatil, kültür, eğlence, dinleme vb. gereksinimlerin karşılanması maksadıyla tüketici konumunda gerçekleştirilen seyahat ve/veya geçici olarak konaklama faaliyetlerine turizm adı verilmektedir (Kiremit, 2008: 4).

Cumhuriyet dönemi turizm faaliyetlerinin gelişimi ele alındığında ise 1923 yılında kurulan Türk Seyyahin Cemiyeti önemli bir değer taşımaktadır. Ülkemizin tanıtımını hedefleyen bu kuruluş 1930 tarihinde Türkiye Turing ve Otomobil Kurumuna dönüştürülmüş, 1934 yılında ise kuruluş bünyesinde Turizm Bürosu faaliyete başlamıştır. 1939 tarihinde Ticaret Bakanlığına bağlı kurulan Turizm Müdürlüğü ise turizmin gelişimine öncülük edecek yasal düzenlemelerin hazırlanıp yürürlüğe konmasına öncülük etmiştir. 1963 yılında turizm sektöründe bakanlık seviyesinde bir örgütlenme çalışması yürütülerek Turizm ve Tanıtma Bakanlığı oluşturulmuş ve akabinde çıkartılan kalkınma planları ile turizme de değinilmeye başlanmıştır (Emekli, 2005: 103).

2.2.2. Turizmin Çeşitleri

Turizmin alanında birçok bakış açısı tarafından farklı yaklaşımlar gerçekleştirilmiştir.. Bu durumun oluşmasında en önemli faktörlerden birisi turizmin çok boyutlu,

kapsamlı, kompleks olgulardan meydana gelmesidir ve bu faktör keskin bir ayrım gerçekleştirmeyi zorlaştırmaktadır. Bu sebepten çalışmamızda turizm çeşitlerinden özellikle ülkemizde öne çıkanları incelenecektir.

Kültür Turizmi: Çeşitli toplumların kültürel varlıklarını tanımak maksadıyla gerçekleştirilen seyahat ve konaklama faaliyetlerinin yer aldığı süreç kültür turizmi olarak tanımlanmıştır. Eski çağlardan günümüze insanların kurmuş oldukları kültür ve medeniyetlerin mirasına şahitlik yapma hevesinin yanında insanlar içerisinde yer aldıkları kültürel coğrafyanın haricindeki kültürel dokulara da ilgi duydukları için seyahatler gerçekleştirirler. Gelir getirici özelliği yüksek olan kültür turizmi kısmen tarih, inanç vb diğer turizm türleriyle karıştırılabilen bir turizm çeşidi olup, farklı kültürel miras ve varlıkların muhafazasına katkı sunmaktadır. Kültür turizminin turist profili ise genellikle ortalamadan daha fazla gelir düzeyinde, tatil esnasında daha çok harcama gerçekleştiren, eğitim seviyesi yüksek yaş ortalaması çoğunlukla 50 yaş üstü bireysel ya da küçük gruplardan oluştuğu belirtilebilir (Uygur ve Baykan, 2007: 33-40).

Spor Turizmi: Her ne kadar spor ve turizm, ilk olarak bağımsız olgular gibi algılsa da, gelişimleri bile benzerlik taşıyan aktivitelerdir. Bu yönden ekonomik zenginleşme, boş zamanın çoğalması, kitle iletişim olanaklarının gelişim göstermesi vb. etkenler hem spor ve hem de turizm açısından kritik önem arz eder. Oldukça kapsamlı bir yelpazeye sahip spor turizmi, “insanları organize ve yahut tesadüfi bir biçimde, ticari olabileceği gibi ticari bir çıkar ya da beklentinin yer almadığı, yaşanılan çevreden uzak mesafelere seyahati gerektiren spor aktivitelerine aktif ya da pasif katılım şeklinde gerçekleşen her tür faaliyet olarak tanımlanabilir. (Gençer vd., 2008: 439).

İnanç Turizmi: Belirli bir dine mensup insanların kutsal olarak benimsedikleri yer ve mekanlara gerçekleştirdikleri seyahat ve konaklama faaliyetleri inanç turizmini oluşturmakta ve gerek ulusal gerekse uluslararası piyasada zaman geçtikçe daha çok ilgi çeken bir turizm türüdür. İnanç turizmi, daimi olarak ikamet edilen ya da çalışılan mekan ve çevreden dışarıya, dini inançlarını yerine getirmek ve inanç çekim merkezlerini görmek maksadıyla yaptıkları turistik maksatlı seyahatler olarak da adlandırılabilir. (Edinsel ve Adıgüzel, 2014: 171).

Dinlenme Turizmi: Çağımızda sanayileşme ve aşırı kentleşme neticesinde meydana gelen hava, toprak ve suyun kirlenmesi, stres, gürültü ve çevre sorunları insanların daimi yaşadıkları alanlardan bir süreliğine de olsa doğal alanlara dönme, temiz hava,

dağ-deniz manzarası vb doğal kaynaklara yönelmesi ve zindelik kazanmak maksadıyla insanlardan uzaklaşması isteğine dayanan dinleme maksadıyla gerçekleştirilen turizm türüdür (Bastem, 1997:9)

Kış Turizm: Kayak turizminin içerisinde yer aldığı ve buna müsait eğimli ve karlı sahalarda gerçekleştirilen aktiviteler ile konaklama, seyahat ve diğer hizmetlerden meydana gelen aktivite ve ilişkilerin tamamı kış turizmi olarak adlandırılmaktadır (Çimen ve Kılıç, 2003:118). Bir diğer tanıma göre kar yağışına ilişkili olarak dağların uygun eğimli ve yükselti alanlarında kış sporu aktivitelerinin yapılabilmesi için müsait pist, ekipman, konaklama imkanları bulunan, boş vakitlerin değerlendirilmesi için çeşitli etkinliklerin yer aldığı işletmelerde yılın belli dönemlerinde yapılabilen turizm türüdür (Ayaz ve Apak, 2017:79)

Kıyı Turizmi:Kıyı gerisinde ya da kıyıya yakın bölgelerde kıyıya bağımlı yürütülen kıyı turizminde konaklanan yer, organizasyon şirketi vb tercihlere göre değişkenlik gösteren mavi yolculuklar, farklı dalış türleri, sağlık yaşam seansları, bazı turistik mekanlara ziyaret vb. planlı aktiviteleri kapsayan turizm türüdür İklim bu turizm türünde en kritik faktör olduğu için turizm hareketi genellikle soğuk iklimlerden sıcak veya ılıman ortamlara yönelik gerçekleşmektedir (Bülbül, 2015: 16).

İş Turizmi: Bir şirket veya işletmede çalışan yöneticiler açısından tamamen iş ile ilgili seyahatleri ya da bir acente tarafından organize edilen bilhassa iş maksatlı, iş grupları seyahatleri olarak açıklanabilir. Nitekim küreselleşen ve büyüyen dünyamızda ekonomik gelişmeler, pek çok insanın iş maksat seyahat etmesini zorunlu hale getirmiştir. Fuar ve sergi, eğitim, teşvik (incentive) seyahatleri, seminerler, mesleki konferanslar ve uluslararası kongreler bu kapsamda değerlendirilmektedir (Arslan, 2008:10).

2.2.3. Türkiye’de Turizm Hareketleri ve Ekonomik Önemi

Türkiye sahip olduğu zengin doğal kaynakları, yeraltı termal suları, ılıman iklimi, yılın büyük bir bölümünde güneşli havası, üç tarafının denizle çevrili olması ve daha birçok faktör nedeni ile hem turizm hem de sağlık turizmi açısından önemli bir destinasyondur. Bu bağlamda dünyanın en çok turist çeken ve turizm gelirin e sahip ülkeler sıralamasında üst sıralarda yer almaktadır (Özer ve Songur, 2012: 76).

Ülkemizde turizm gelişimi ele alındığında 24 Ocak 1980 Kararları sonrasında izlenen ithal ikameci siyasetlerden uzaklaşarak ihracata odaklı büyüme politikalarının model alınması önemli bir basamak olmuştur. Bu strateji değişikliğinden itibaren kolay ve hızla gelişen, etkili, verimli ve diğer sektörlerle nazaran daha düşük maliyetli bir yatırım alanı olarak değerlendirilen turizm artan yatırımlar ile hızla büyüme göstermiştir. Bu aşamada GSYİH rakamlarında turizm sektörü kriz yılları hariç olmak üzere sürekli artan bir pay almış, bu duruma paralel olarak istihdam genişlemesi de yaşanmıştır (Bahar, 2006: 138). İhracata dayalı ekonomi stratejilerinin benimsendiği 1980'lerden itibaren ülke ekonomisinin gelişimi ağırlıklı olarak hizmetler sektörü odaklı gerçekleşmiştir. Geline bu durum turizmin döviz gelirlerinin artırılmasında en önemli kalemlerden biri haline dönüşmesine neden olmuştur (Çımat ve Bahar, 2003: 4).

Yukarıda kısaca aktarılan şartlar doğrultusunda turizm, ülkemizde sektörel planda 1980'lerden bu yana en fazla mesafe kat eden sahalardan birisidir. Hususen krizlerin yaşandığı ekonomik buhranlarda katkı sunduğu döviz girdileri ile dış ticaret dengesi kurulunda kritik bir rol üstlenen turizm, işsizlik ve enflasyon ile baş etme açısından da yönetimlerin sıklıkla başvurdukları bir yöntemdir. (Çımat ve Bahar, 2003: 1-2). Nitekim Hatemi ve Gündüz tarafından 1963-2000 dönemine yönelik yıllık tablolar ile nedensellik deneyleri ile gerçekleştirdikleri turizm yönlü büyüme hipotezlerinin ülkemiz açısından da uygulanabilir olduğu görülecektir. (Çetintaş ve Bektaş, 2008: 39).

2.2.4. Dünyada Turizm Hareketleri ve Ekonomik Önemi

İçinde bulunduğumuz dönem itibariyle turizm, tarihteki yazlık aktiviteler ile akla gelen algısal sınırlarını yıkarak çeşitli alternatif turizm modelleri ile özdeşleşen bir konuma ulaşmıştır. Bu turizm biçimlerini ana başlıkları ile özetlemek gerekir ise alternatif turizmi, kongre, spor, macera, kültür, gençlik, termal ve eko turizm şeklinde sıralamak yerinde olacaktır (Öztürk ve Yazıcıoğlu, 2002: 2). Alternatif turizm hareketleri 1990'lı yıllar ile dünya çapında yoğun bir varlık göstermeye başlamış ve turizmin çeşitlendirmesi alanında pek çok akademik araştırma ve çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda doğal, kültürel ve tarihi güzellikler ile sağlık

sektöründeki uygulama ve projeler öteki sahalara kıyasla daha aktif ve etkili bir duruma kavuşmuştur (Emekli, 2005: 100).

Alternatif turizm faaliyetlerinin de yoğunlaşması neticesinde kapsamlı bir analiz gerçekleştirildiğinde turizm sektörünün dünya çapında en hızlı yükselen ve gelişen sektörlerden birisi olduğu belirtilebilir. Kültürel, ekonomik, sosyal ve siyasal yönden oldukça pozitif ve değerleri etkileri olan turizm hareketleri diğer yandan başka bazı piyasaların da (sigorta, pazarlama, ulaşım, eğitim, danışmanlık vb.) büyümesi ve gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır. (Barca vd., 2013: 69).

Turizmin tarihsel süreçteki gelişimi ele alındığında ise neredeyse bütün Avrupa ülkelerinin turizm alanında merkezi oluşturan bir parça konumunda olduğu gözlemlenecektir. Nitekim uluslararası turizm hareketliliğine en çok katılım gösteren ve en yüksek oran turist akını yaşanan ülkeler Avrupa’da yer almaktadır. Bu tablo, Avrupa Birliği (AB)’nin dünya genelinde turizm sektörünün büyüyüp genişlemesinde etkin ve yönlendirici bir rol almasını sağlamıştır. Nitekim uluslar arası alanda üst sıralarda bulunan 40 turizm aktörünün 12’si aynı zamanda AB üyesidir. Fransa, İtalya, İspanya, Yunanistan, Portekiz gibi ülkeler kıyı odaklı kitle turizminin, Almanya, Avusturya, Macaristan, Çek Cumhuriyeti gibi Orta Avrupa devletleri ise kültür turizminin, kış turizminin ve termal turizminin çekim merkezleri konumundadır. Ayrıca Batı Avrupa coğrafyasındaki devletlerin kayda değer bir kısmı festival, moda, iş ve kongre turizmi gibi faaliyetleri kapsayan turizm çeşitleri açısından ön planda yer almaktadır. Bu bağlamda AB ülkeleri, global turizm hareketlerindeki başrolü ve pozisyonunun da sağladığı avantajlı durum ile turizm sektöründe hedef ve planlamaları şekillendiren kurumların ilk sırasında yer almaktadır (Emekli, 2005: 100-101)

Dünya Turizm Örgütü tarafından gerçekleştirilen analiz ve değerlendirmelerde, 1950’lilerden bu yana kurumsallaşma eğilimi gösteren turizm sektörünün günümüzde eskiye kıyasla çok daha önemli düzeyde gelişme kat edeceği ve 2020’li yıllarda sektör kapasitesinin 2 trilyon dolar seviyesine çıkacağı tahmin edilmektedir. Bu durumun yanı sıra hususen gelişmiş ülkeler başta olmak üzere refah seviyeleri artan ülkelerde gözlemlenen bu yükseliş ile doğru orantılı olarak turizm faaliyetlerine tahsis edilen payın da bu artış göstereceği öngörülmektedir (Bahar, 2006: 147).

2.3. Termal Turizm

2.3.1. Termal Turizm ile İlgili Temel Kavramlar

Jeotermal kaynaklar bulunduğu müddetçe aktif olan turizm çeşidi olan termal turizm, termalizm kaynaklı faaliyetlerin tümünü kapsayan bir ifadedir (Göyün, 2001:2). Bu doğrultuda ilerleyen konuların daha kolay ifade edilebilmesi açısından termal turizm ile ilgili bazı temel kavramların açıklanmasında fayda görülmektedir.

Termal Turizm: Bir alanda belli bir sıcaklık düzeyine erişerek yüzeye ulaşan, yararlı mineral içerisinde barındıran su ve yahut çamurun yer aldığı bölgelere başka yerleşim yerlerinden seyahat eden insanların gerçekleştirdikleri faaliyetler bütünü termal turizm olarak anılmaktadır. Bu termal bölgelere gelen ziyaretçiler, sağlık bulabilmek amacıyla uzman doktorların kontrolü ve programında egzersiz, fizik tedavi, rehabilitasyon, diyet ve psikoterapi gibi destekleyici yöntemler ile birlikte kür seansları olarak termal turizm hareketliliği göstermektedirler (Aksu ve Aktuğ, 2011: 5). Bunun yanı sıra termal turizm, erimiş mineral barındıran maden sularından dinlenme, zinden kalma vb maksatlar ile faydalanma aktiviteleridir (Öztürk ve Bayat, 2011:144).

Termal Tedavi: İçme, çamur banyosu, inhalasyon, termomineral su banyosu vb. farklı çeşitlerdeki metotların yanı sıra fizik tedavi, psikoterapi, rehabilitasyon, egzersiz, diyet, iklim kürü vb. destekleyici tedavi yöntemlerinin de içerisinde yer aldığı uygulamalara genel olarak termal tedavi olarak tanımlanmaktadır.

Kaplıca Tedavisi: Maden suyu, çamur ve gazın tabii enerji kaynaklarından yeryüzüne ulaştığı bölgeye özgü biyolojik ve iklimsel şartları ile kaynaştığı organizma üstünde tropatik ve fizyolojik etkileri ispatlanmış bulunan bir tedavi programıdır.

SPA & Wellness: Latince "Salus Per Aquam" sözcüklerinin baş harflerinden kısaltılması ile türetilmiş olan SPA kavramı, "Sudan Gelen Sağlık" manasında kullanılmaktadır. Her çeşit su ve çamur terapisi bu kapsamda değerlendirilmekte olup, geçmişi Roma dönemine kadar uzanmaktadır (Fettahoğlu B. Ş., 2010:16)

İçme: Şifalı mineraller içeren ve ekseriyetle fazla yüksek sıcaklıkta bulunmayan sulara içme adı verilmektedir. Sıcaklık derecesi 20°C'den yüksek olan ve 1 litresi içerisinde 1gramdan fazla miktarda maden bulunan sular ise maden suyu olarak anılmaktadır. Şifa bulmak amacıyla içilen bu tür sular ile suların yer aldığı kaynaklar ise ikisi bir arada içmece kelimesi ile ifade edilmektedir (Özdemir, 2001:29).

Çermik-İlıca:Çermik; yeraltından doğal yollar ile yeryüzüne ulaşan sıcak şifalı sular çermik olarak adlandırılmaktadır. Ekseriyetle banyo yöntemi ile yararlanılan çermiklerden elde edilen suların sıcaklık derecesinin 27°C den yüksekte seyretmesi veya çermiğin yer aldığı alanın yıllık bazda sıcaklık ortalamasının üstünde bulunması gerekir. Üzeri açık bir vaziyette bulunan çermikler ise ılıca olarak anılmaktadır. Çoğunlukla su birikintisi ve yahut gölcük vaziyetindeki bulunan bu suların hemen bulunduğu bölgede meydana getirilen havuzların zeminleri taş veya ağaçlar ile kaplanmakta, etrafı ise basit bir şekilde örülerek çevrelenmektedir (Çontu, 2006:33).

Kaynarca-Kaplıca: Çermik ve yahut ılıca terimlerine karşılık kullanılmasının yanı sıra orta sıcaklık düzeyindeki ılıcalardan daha yüksek sıcaklıkta (30°C ve üzeri) bulunan sular için kullanımına başvurulmuş bir ifadedir. Öyle ki üst tarafı bir yapı, tesis, bina vb bir şekilde kapatılması halinde kaplıca olarak da anılan bu suların günümüzde çoğu modern materyaller ile işlenerek, konforlu bir hizmet sunan tedavi merkezlerine dönüştürülmüştür (Uygun, 2008:8).

2.3.2. Termal Turizmin Tarihçesi

İnsanlığın eski dönemlerinden bu yana turizm spor, sağlık ve dinsel faaliyetler gibi maksat ile yapıla gelmiştir. Her dönemin gözde olan seyahat mekanlarından birisi ise şifalı sulardır. İlk zamanlar su gereksinimi karşılamak üzere gerçekleştirilen bu seyahatler, şifalı suların tedavi edici özelliklerinin keşfedilmesi sonrasında şifa bulmak amacıyla gerçekleştirilir olmuştur.

Gerçekleştirilen arkeolojik kazılar neticesinde, pek çok kavim tarafından ortalama 10 bin yılı aşkın bir zamandır şifa maksatlı terapi ve termal tedavilerde termal sulardan faydalandığı bilinmektedir. Öyleki, Mısır uygarlığında dinsel törenlerde, Pers, Roma, Türk ve İngiliz medeniyetlerinde ise tedavi maksatlı olarak kullanılması yaklaşık 5000 yıl öncesine, bronz çağına dayanmaktadır. (Çontu, 2006: 29).

Romalılar tarafından özellikle savaşlar esnasında yaralanmış askerlerin tedavi edilmesi maksadıyla kullanılan ılıca ve kaplıcalar, 500'lü yıllarda yaşanan afetler neticesinde büyük oranda yıkılmışlardır. 1700'lü yıllardan itibaren tekrardan değer görmeye başlayan termal kaynaklar, sadece bir tedavi merkezi olmasının yanı sıra, Avrupa sosyetesinin de ilgi odağı olmuş, kumar,dans vb etkinliklerin gerçekleştirildiği önemli bir eğlence mekanı haline dönüşmüştür. Baden-Baden (Almanya), Baden

(Avusturya), Bains-Les-Bains (Fransa) kaplıcaları, Lucca (İtalya), White Sulphur ve Saratoga (Kuzey Amerika) kaplıcaları ile Beau Nash'ın banyoları (İngiltere) bu çağın en meşhur termal merkezleridir. Ayrıca 1500'lü yıllarda Arap, İtalyan ve İspanyol bilim adamlarının çıkardığı tıp eserlerinin öncülük ettiği bilimsel çalışmalar Avrupa geneline yayılmış ve gerçekleştirilen araştırmalar neticesinde yeni ve farklı tedavi yöntemleri geliştirilmiştir. Fakat Ortaçağ döneminin batıl ve kalıplaşmış inanç örgüsü atılan adımların sonuçsuz kalmasına sebep olmuş ve o döneme ait termal tesislerin günümüze ulaşmasına engel oluşturmuştur. 20. Yy'da ise yaklaşık 750 kaplıcanın aktif olduğu Avrupa'da gelişen ulaşım imkanları ile kaplıcalarda yeniden tedavi edici uygulamalar ön plana çıkmış, eğlence merkezi vasfı zamanla kaybederek halkın sağlık beklentilerine yönelik asli görünümüne kavuşmuştur. (Gürün, 2014:19-20).

Ülkemiz açısından ise; gerek Anadolu coğrafyasında da hüküm sürmüş olan Yunan ve Roma medeniyetinde gerekse Türk-İslam medeniyetlerinde, termal sular sağlık faaliyeti olarak büyük ilgi görmüştür. Ülkemizde yer alan mevcut kaplıcalardaki birçok kalıntı Roma ve Bizans dönemi mirasıdır. Söz konusu bu kalıntıların kültürel anlamda önemi oldukça yüksektir, fakat maalesef Orta Çağ dönemine kadar uzanan süreçte dini ve siyasi propaganda malzemesi olarak kullanılan bu alanlar dönemin Hristiyanlık anlayışından negatif bir tepki almış ve yer yer yıkıma uğramıştır (Akbulut, 2010:37)

Afyon, Pamukkale, Haymana ve Kızılcahamam Roma döneminden; Bursa Armutlu, Çorum Beke ve Yalova kaplıcaları ise Bizans medeniyetinden günümüze ulaşan önemli termal merkezlerden birkaçıdır. Romalılar döneminde gereken değer ve bakımı gören kaplıcalar ne yazık ki Bizans döneminde bakımsız bırakılmıştır. Selçuklu ve Osmanlı medeniyetinde ise harap durumdaki Roma kaplıcaları bakım ve onarımdan geçirilmiş ve ek birimler ile genişletilerek tekrardan ilgi odağı olmuşlardır. Özellikle Roma döneminden kalan kaplıcaların Türk mimari anlayışıyla yenilenerek hizmete sunulması, dünyaca bilinen Türk Hamamı kültürünün oluşmasına zemin hazırlamıştır. Avrupa ülkelerinde 1900'lü yıllarda tıp bilimi kapsamında akademik okullarda termal tedavi ders konusu olarak işlenmiş, ulusal kaplıca organizasyonları Uluslararası Termalizm ve Klimatizm Federasyonu çatısı altında toplanmıştır. (Çontu, 2006: 32)

Ülkemizin modern vasıflı ilk kaplıcaları ise, Bursa ilimizde yer alan Çekirge Asker Hastanesi bünyesinde 1927 tarihinde kurulmuştur. Takip eden dönemlerde ise Bursa ili Çelikpalas ve Yalova kaplıca tesisleri hizmet vermeye başlamıştır. Bilimsel yöntem

ve analizler ile konuya yaklaşılmaması gerektiği kanaatinde olan Mustafa Kemal Atatürk, bu amaç ile İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde kaplıca hekimliği sahasında bir anabilim dalı açılmasına ön ayak olmuş ve bu sayede kaplıca hekimliğinin gelişiminin en önemli adımlarından biri atılmıştır. (Çontu, 2006: 29)

Ülkemizin köklü ve zengin bir “su kültürü” bulunmasına karşın, yakın bir zamana kadar termal kaynakları konusunda gerekli fizibilite çalışmaları ve planlama faaliyetleri yürütülmediği için geniş bir coğrafyaya dağılmış bulunan çok sayıdaki termal kaynak, ne yazık ki termal turizm ve halk sağlığı alanında aktif olarak kullanıma sunulamamıştır.

2.3.3. Termal Turizm Tesisleri ve Standartları

Toprak, deniz, iklim ve yer altı tabii tedavi unsurlarından tedavi edici maksatlı faydalanılan içmece, iklim kür merkezleri ve kaplıcalar ile bu yerlerde bulunan tedavi ile rekreasyon maksatlı birimleri kapsayan termal konaklama ve kür tesislerine termal tesisler adı verilmektedir.

Pek çok faydası bulunan termal tesisler birçok hizmeti de bir arada sunmaktadır. Hem insan sağlığına yönelik tedavi edici yöntemler hem de hoş bir vakit geçirmek maksadıyla dinlenme ve eğlence fırsatları barındırmaktadır. (Gülmez, 2012: 32). Sürdürülebilirlik avantajı ile doluluk yüzdesi, yüksek istihdam rakamları sağlaması, alternatif diğer turizm çeşitleri ile bütüncül bir konsept sunma konusundaki kolay uyumu termal turizm ve tesislerin gelişim göstermesinde önemli faktörlerdendir. Bununla birlikte termal tesislerde tedavi uygulamalarının yanında eğlence ve hoş zaman geçirmek için türlü aktivitelerin yer alması, termal turizm organizasyonlarına gerçekleştirilen yatırımların kısa dönemde kendi maliyetini karşılayıp gelir getirir pozisyona ve yüksek rekabet gücüne erişmesinde önemli bir basamaktır (Aksu ve Aktuğ, 2011: 8).

Uluslararası Termalizm ve Klimatizm Federasyonu “FITEC” tarafından belirlenen tanım doğrultusunda bir bölge yada tesisin “Termal Kent” olarak adlandırılabilmesi için aşağıdaki standartları yerine getirmelidir (Pınar, 1991:19)

- Kür ve tedavi maksadı hedeflenen termal kaynak akışkanlarının tam analizlerinin gerçekleştirilmiş ve analiz neticeleri bakımından kaplıca suyu tanımlarına uygun olması,

- Termal suyun akım değerlerinin ölçülmesi ve öngörülecek tedavi birimleri için yeterli suyun varlığının tespiti,
- Termal kaynak emniyet alanlarının saptanmış ve kaynak sularının her türlü kirliliğe yönelik korumasının sağlanmış olması,
- Termal sularının pozitif ve negatif etki gösterdiği hastalıkların tespit edilmiş olması,
- Termal tesisin bulunduğu alan ve çevresindeki iklimsel değerlerin insan sağlığı bakımından pozitif düzeyde yer alması,
- Termal kaynak ve yakın bölgesinde toprak, su ve hava kirliliğinin bulunmadığı ya da hava kirliliği açısından öngörülen limitlerin dışına taşmaması, iklim şartlarının elverişli ve kür sezonunun yeterli olduğunun belirlenmesi,
- Termal yerleşim merkezinde, tedavi birimlerinin kapasitesine uygun oranda konaklama, dinlenme, eğlenme birimleri ile yeterli oranda yeşil alan, düzenlenmiş kür parkı ve spor alanlarının yer alması,
- Kür ve tedavilerin doktor kontrolünde gerçekleştirilmesi, tedavi gereği olan banyo, solunum yolu ile kür, çamur uygulaması, masaj ve beden eğitimi uygulamalarının (suyun bileşimine göre içme kürü uygulamalarının) varlığı,
- Termal tesisin, imar planlarının yapılmış olması mecburi kılınmıştır.

Belirtilen bu maddeleri gerçekleştiren termal yerleşmeler *Kaplıca Kenti* veya *Termal Kent*, bu vasıf tam ve geniş kapsamlı olarak taşımayan yerler ise *Kaplıca Yerleşmesi* veya *Termal Yerleşme* olarak tanımlanmaktadır.

Pazarlama, işletim, personel, yapı ve tesis alanı bakımından sair konaklama tesislerine göre farklı nitelikler taşıyan termal turizm tesislerinin bu farklılıkları ise şu şekilde özetlenebilir Kozak, 1992:34):

- En temel farkı, hizmet ünitelerinin termal su kaynakları üzerine inşa edilmesidir.
- Kür merkezlerinde diğer konaklama tesislerine nazaran bir çeşit klinik bir hizmet sunuluyor olması ve bu halin yönetim, organizasyon, planlama ve denetleme gibi hususlardaki düzenlemeleri de etkilemesi termal tesisleri ayrıştırmaktadır.
- Süre bakımından tüm yıl hizmet sunabilme imkanı ve kapasitesi ile kendisine ayrılan yatırım maliyetini kısa dönemde karşılayabilecek durumda olması termal tesisleri yatırım tercihleri arasında ön plana çıkarmaktadır. Üstelik

belirlenen standartları karşılayabilen işletmelerin diğer tesislerden birkaç kat daha yüksek gelir sağlayabilmektedir.

- Müşteri profili de farklılık arz eden termal turizm tesisler hem hasta hem de sağlıklı müşterilere aynı dönem ve ortamda hizmet vermek durumundadır. Bu sebeple her iki müşteri kitlesine hitap edebilecek, gereksinimlerini karşılayacak altyapı ve üst yapı birimlerini bünyesinde bulundurması gerekir. Ayrıca çalışan personeli de bu tür bir hizmeti sunabilecek eğitim ve tecrübeye sahip olmalıdır. Örnek olarak tesis, engelli bir müşterinin tesis içerisinden ikincil bir desteğe ihtiyaç duymadan hizmet alabileceği bir tasarım ile inşa edilmelidir.
- Diğer tesislere kıyasla 1,5 aya kadar uzayabilen daha uzun dönemli konaklamaların gerçekleştirildiği termal tesislerde bu durum, müşteri-çalışan arasında farklı ilişkilerin (çatışma, yakınlaşma vb.) gelişmesine sebebiyet verebilmektedir. Bu tarz ilişkilerin tesislere de zararı dokunabilmektedir. Dolayısıyla personelin eğitimi ve denetimi üzerinde bu konu bakımından ayrıca özen gösterilmesi gerekmektedir.
- Özellikle klinik hizmetlerinde verildiği termal tesislerde beklenen neticelerin alınabilmesi, tedavilerin başarıyla sonuçlanabilmesi için tesis personeline yönelik gereken özen ve değerin verilmesi, maddi-manevi olarak desteklenmesi, birikim açısından hem turizm hem de termal alanlarda yetkin personeller görevlendirilmesi gerekmektedir. Ayrıca personel politikası ve seçimleri de bu hususlar göz önünde bulundurularak planlanmalı, mümkün olduğunca personel değişikliğinden kaçınılmalı, devir hızı düşürülmelidir.

2.3.4.Termal Kaynakların Medikal Turizmde kullanımı

Medikal turizm; insanların tıbbi tedavi veya cerrahi müdahale maksadıyla ikametlerinden başka bir yere seyahat etmesi ve bu yöndeki hizmetlerden faydalanmalarını içermektedir. Bu yaklaşımda planlı tıbbi tedavi ve cerrahi müdahaleler ile tatil, dinleme gibi kavramları aynı çatı altında değerlendirilmektedir. (Aydoğdu, 2015:16)

Hasta ve hasta yakınlarının konforunu ve rahatını temin ederek, tıbbi tedavi yöntemlerinden faydalanmalarını gaye edinen medikal turizm sektörü özellikle

gelişmiş ülkelerde rağbet görmektedir. Çünkü yüksek eğitim ve refah düzeyleri ile beraber sağlık ihtiyaç ve giderleri de oldukça artan bu ülkelerde bu durumun yanı sıra yaşlı nüfusunun oranı da zamanla yükselen bir eğim içerisindedir. Bu manzara ile maliyet sorunu oluşan ülkelerin sosyal güvenlik kurumları çeşitli sorunlar ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu sorunları aşabilmek amacıyla söz konusu devletlerin sosyal güvenlik kurumları ile özel sigorta firmaları yakın coğrafyalarda bulunan ve yüksek kalite medikal hizmet sunan ülkeler ve bu ülkelerdeki medikal turizm merkezleri ile paket sözleşmeler gerçekleştirerek sağlık giderlerini düşürme yoluna başvurmaktadır (Özsarı ve Karatana, 2013: 140).

Medikal turizm bakımından ele alındığında Türkiye;

- Kaliteli ve yetişmiş personel sayısı ile sağlık alanında gelişmiş alt yapı ve teknolojik imkânları ile önde gelen bir ülke konumundadır.
- Medikal turizmin yanı sıra pek çok farklı turizm imkânlarını (doğa, deniz, inanç, kaplıca turizmi vb.) da birlikte sunan bu açıdan diğer ülkelere göre daha tercih edilebilir durumdadır.
- Başta sağlık turizmi olmak üzere hizmet sektörü yönünden de gayet iyi bir seviyede yer almaktadır.
- Medikal turizm alanında da ilk olarak faaliyet göstermeye başlayan ülkeler arasında yer alan Türkiye, bu alanda oldukça tecrübe sahibidir.
- Rekabet ettiği ülkelere nazaran daha düşük maliyetli ve ucuz bir sağlık hizmeti vermektedir (Barca ve vd., 2013: 83).

Türkiye'deki termal kaynaklar Avrupa'da 1. sırada, dünyada ise 7. sıradadır. Türkiye'nin medikal turizmdeki bir diğer avantajı ise çok sayıda termal kaynağa sahip olmasıdır. Beş yıldızlı otellerin çoğunda bulunan SPA merkezleri ve termal tesisler de yabancıların Türkiye'yi tercih etmesini sağlayan önemli sebepler arasında yer almaktadır. Ancak ülkemizde yaklaşık 1500 adet termal kaynak mevcut olmasına karşın bu yüksek potansiyelin yaklaşık %5'i oranında kullanımı çok önemli bir değer kaybına sebebiyet vermektedir (Özsarı ve Karatana, 2013: 139). Bu alanda gerek kamu gerekse özel hastaneler açısından önde gelen ülkeler arasında yer alsak da, termal boyutuyla medikal turizm istenen seviyeye halen ulaşamamıştır.

2.3.5. Termal Kaynakların SPA-Wellness Turizminde Kullanımı

Temel olarak yalnızca çamur ve su ile gerçekleştirilen terapiler haricinde farklı masaj ve aroma terapileri, bakım, güzellik ve sıcak su havuzu gibi kür yöntemlerini de sunan tesisler SPA adı ile anılmakta ise de su ile gelen sağlık, iyileşme, duşlama, damlatma benzeri yöntemlerin uygulanması sonucu ferahlama ve dinlenmenin hedeflendiği kapsamlı terapi manasında da kullanılan SPA, dünya genelinde her geçen gün süratle gelişim göstererek otel ve resort konseptinde yer bulan, ancak ülkemizde henüz yeni gelişim kaydeden bir alandır. Ruh, akıl, ilişkiler, beden manasında tam bir iyilik durumunu ifade eden Wellnes ise her açıdan bireyin iyi hissetmesini hedefleyen her çeşit cilt bakımı, masaj, yosun ve çamur ve banyoları vb doğal ve organik materyaller ile gerçekleştirilen vücut bakımı uygulamalarını kapsamaktadır. (Özsarı ve Kartana, 2013: 139-140).

Bir başka açıdan ise kaplıca kavramı SPA ifadesini Belçika ülkesinin SPA şehrinden almaktadır. Modern anlamda ilk termal merkez bahse konu şehirde inşa edilmiştir. İngilizce dilinde ise kaplıca manasında kullanılan SPA ifadesi, sağlık turizmi alanında gerçekleştirilen ilmi araştırmalarda kür merkezi olarak anılmaktadır. Günümüz dünyasında termal kaplıcalarda sunulan hizmetin türleri ülkelere göre değişiklik arz etmektedir. Bu tablo SPA teriminin değişik biçimlerde kullanılmasına sebebiyet vermiştir. Diğer bir tanımlama açısından ise SPA tıbbi ya da rekreatif gayeler doğrultusunda faydalanan termal veya soğuk mineral kaynak olarak adlandırılmaktadır. (Çevirgen, 1996: 24).

2.3.6. Termal Kaynakların Üçüncü Yaş Turizminde Kullanımı

Literatürdeki çalışmalarda yaşlı bakımı, geriatri, ileri yaş turizmi ya da üçüncü yaş baharı gibi terimler ile de anılan üçüncü yaş turizmi; elli yaş üstündeki insanların bulundukları yerden bir başka yere seyahat etmeleri ve bu seyahatleri sırasında turizm işletmelerinin ürettiği mal ve hizmetlerden yararlanarak geçici süre konaklamalarını içermektedir. Üçüncü yaş turizminin tanımına bakıldığında öncelikli etmen yaş sınırıdır ve bu sınırın belirlenmesi zordur. Ancak tıp dünyası açısından bakıldığında elli yaş kadınların doğurganlığını yitirdiği, insanların bazı şeyleri hatırlamakta zorlandığı ve unutkanlığın başladığı yaş olarak kabul görmektedir (Yıldırım, 1997:77) Bu bağlamda insan ömrü arttıkça ve daha üst düzey kalitede yaşam imkanları sağlandıkça belirlenen yaş limitinin üst rakamlara ulaşması ihtimal dahilindedir.

Birleşmiş Milletler Örgütü tarafından 60 yaş ve üzeri kişiler yaşlı kategorisinde değerlendirilmekte, birçok gelişmiş seviyedeki devlette ise 65 olarak öngörülmüştür. Nitekim ülkeler arası emeklilik sınırı aynı yaşta bulunmadığından üçüncü yaş turizm açısından da bu sınır ülkelere ya da bölgelere göre değişiklik arz etmektedir (Aydemir ve Kılıç, 2017:1-2).

Diğer bir tanım yönünden ise bakım ihtiyaçlarını karşılamak isteyen yaşlıları, bu ihtiyaçlarını karşılamak amaçlı başka ülkelere seyahatlerini kapsayan turizm türüdür (Aydoğdu, 2015:15)

Yaşlıları ilerlemiş olan bireylerin gerek tedavi ihtiyaçları gerekse önleyici tedavi yöntemlerine ilgileri ve zinde kalma istekleri zaman geçtikçe artış göstermekte, bu doğrultuda termal kür tedavilerine olan talepleri daha da yoğun bir hal almaktadır. Özellikle iklimsel koşullar dolayısıyla romatizmal rahatsızlıkların sık yaşandığı Kuzey Avrupa ile İskandinav bölgelerinden bu yöndeki talepler daha yüksek seviyede gerçekleşmektedir (Gökbunar ve Gündüz, 2014: 15).

Nitekim ülkemizde üçüncü yaş turizmi hizmetlerinin verildiği bazı termal turizm tesislerinde diğer turizm türlerinden daha fazla gelir istatistikleri kaydedilmektedir. Bu durum genellikle termal tesislerde konaklama döneminin daha uzun soluklu olmasından ve termal turizme gelen turistlerin çoğunluk tedavi maksatlı 3. Yaş grubu bireylerden oluşmasından kaynaklanmaktadır. Üçüncü yaş grubu ziyaretçiler tedavi/konaklama masraflarını kendi sağlıkları için gerçekleştirdikleri için, ülkemizde bıraktıkları döviz girdileri de yaklaşık 2000-2500 dolar diliminde seyretmektedir. Elde edilen bu rakam öteki turizm dallarından kazanılan gelir düzeyinin ortalama iki misli orandadır.(Çontu, 2006:38).

2.3.7. Dünya’da Termal Turizmin Mevcut Durumu

Türkiye’de termal kaynakların asırlar öncesine dayanan ve günümüzde halen sürdürülen tedavi maksatlı bir kullanım geleneği mevcuttur ki aslında bu durum neredeyse bütün medeniyetlerde yaşatılmaktadır. Çağımızda ekseriyetle Avrupa, Asya (Çin, Japonya, Türki Cumhuriyetler ve Ortadoğu ülkeleri), Güney Amerika (Meksika, Küba, Kolombiya, Arjantin) ile Kuzey Afrika (Tunus, Fas vb) devletlerde yaygın bir şekilde bu gelenek sürdürülmektedir. Fakat Türkiye’nin de dahil edildiği pek çok devlette termal turizm tedavi yöntemleri deneysel ve geleneksel vasfı fazla

değişkenlik göstermez iken, Almanya, İtalya, Fransa, İsrail ve Japonya gibi devletlerde daha üst düzey kaliteye ulaşmış termal turizm tedavi imkanları yakalanmıştır (Yolcu, 2012:63).

Günümüzde Fransa, Belçika, İtalya, İngiltere vb öne çıkan termal turizm merkezleri dünya çapında bilinen merkezlerdendir (Akbulut, 2010: 36). Hususen Fransa'da bulunan Aixles Bains ve Vichy; günümüzde Çek Cumhuriyeti sınırlarında yer alan Karisbad ve Marienbad; İtalya'nın Ischia ve Bataglio; ve Avusturya'nın Bad Ischi ve Bockstein vb. kentleri termal turizm alanında önemli bir mesafe kat etmiş ve bu alan gerçekleştirmiş oldukları girişimler ile termal turizm anlayışına yeni bir bakış açısı kazandırmışlardır (Topay ve Küçük, 2010: 85)

Almanya ve Macaristan'da önemli bir sektör haline gelen termal turizm maksadıyla söz konusu ülkeleri ziyarete gelen yılda turist sayısı yılda 10 aşmaktadır. Resmi belgeli 263 termal merkez ve 750 bin yatak kapasitesi bulunan Almanya'nın yalnızca Stuttgart şehrindeki Das Leuze termal merkezi yaz döneminde günlük 8000, yıllık planda ise günlük ortalama 3000 turist ağırlamaktadır. (Bucak ve Özkaya, 2013: 11)

Uygulanan tıbbi yöntemler teknolojiler, ekipman ve alanında uzman personel bakımından Avrupa'nın öne çıkan merkezlerinden birisi olan Fransa iklimik ve hidromineral merkezlerinin de içerisinde yer aldığı 104 adet termal kuruluşu sayesinde yıllık 1 milyon ziyaretçinin uğrak yeri olmuştur (Zengin ve Eker, 2016: 170).

Roma dönemi öncesinden itibaren binlerce yıllık bir geçmişe sahip olan İtalya, günümüzde faaliyet gösteren 360 tesisi ile her yıl ortalama 600 bin termal turist toplamaktadır (Türksoy ve Türksoy: 2010:706).

ABD'de ise henüz Avrupa ülkelerine kıyasla yeni bir alan olan termal turizm sektöründe kür tedavilerinin yanı sıra, zinde kalmaya yönelik uygulamalar barındıran 210 termal merkez yıllık ortalama 4,5 milyon turist misafir etmektedir. Arkansas eyaletinde bulunan 55 bin kişilik termal tesiste ekseriyetle romatizmal ve kronik rahatsızlar ile damar sertliği gibi hastalıklara yönelik tedavi uygulamaları ilgi çekmektedir. Hawaii'de ise sezonu bütün bir yıla genişletmek amacıyla termal kaynaklardan faydalanılarak inşa edilen termal merkezler ile termal turizme yönelik yatırımlar yapıldığı görülmektedir. (Bucak ve Özkaya, 2013: 11; Zengin ve Eker, 2016:170).

Rusya'nın geniş coğrafyasına yayılmış bulunan termal turizm merkezleri de yıllık bazda ortalama 8 milyon kişinin bu alanda tercihi konumundadır. Bununla birlikte

Baltık bölgesinin (Litvanya, Estonya, Letonya vb.) de termal tedavi alanında hatırı sayılır bir yeri vardır. Oldukça geçmişe uzanan bir termal mirası bulunan Bulgaristan, Akdeniz bölgesinde yer alan İsrail, Tunus ve Fas ülkelerinde de önemli termal kaynaklar ve tesisler yer almaktadır (Aksu ve Aktuğ; 2011: 7).

Günümüzün gelişmişlik kategorisinde üst sıralarda yer alan Japonya sanayileşen diğer devletlere nazaran gittikçe yaşlanan bir nüfusa sahip olup, ülke yönetimi sağlık giderleri olarak ilaç, hastane gibi tıbbi uygulamalardan ibaret saymamakta, aynı zamanda ülke bireylerinin termal turizm başta olmak üzere çeşitli turistik etkinlikler ile sağlıklı ve zinde bir hayat sürmesini hedeflemektedir. Bu bağlamda 100 milyon konaklama kapasitesi bulunan yaklaşık 1500 adet termal merkez ile sektörde büyük bir payı mevcuttur. Sadece Beppu kentinde termal maksatlı olarak bin lt/sn termal su hizmet vermektedir. Klasikleşmiş kültürel adetleri gereği kaliteli ve temiz tesislere yönelen Japonlar şayet diğer turizm türleri ile de desteklenmiş termal alanlar keşfederler ise bu alanlara yönelik eğilim göstermektedirler. (Türksoy ve Türksoy, 2010:707).

Ekonomik anlamda da hayli yüksek bir potansiyeli bulunan bu alanda yalnızca Amerika ve Avrupa kıtasında yıllık oranda 30 milyar dolar civarında, dünya genelinde ise 100 milyar dolarlık bir piyasanın bulunduğu değerlendirilmektedir. (Türksoy ve Türksoy, 2010:706).

2.3.8. Türkiye’de Termal Turizm Mevcut Durumu

Türkiye’deki termal kaynaklar, bulundukları alanların iklimsel açıdan uygun bir ortamda yer almaları, zengin eriyik mineral madde oranı, kaynaktan yeryüzüne ulaşan suyun debisi ile sıcaklık düzeyinin yüksek olması ve doğal çıkışlı olmaları, uzun bir turizm sezonunu sahip olmaları yönünden Avrupa ülkelerine kıyasla önemli bir potansiyel barındırmaktadır. (Gülen ve Demirci, 2012:55).

Hem tedavi hem de enerjik kalma gereksinimlerinden dolayı, gittikçe yaş ortalaması yükselen Avrupa halklarının, termal tesislere olan talebi her geçen gün artmaktadır. İklim ve coğrafi şartlar dolayısıyla romatizmal rahatsızlıkların sıklıkla yaşandığı İskandinav ve Kuzey Avrupa bölgesinde ise termal tesislere daha yoğun bir ilgi gösterilmektedir. Ayrıca, konumsal yakınlığı da değerlendirildiğinde Ortadoğu halkları açısından da ülkemiz popüler bir termal merkez ülkesi olabilecek potansiyele sahiptir (Yolcu, 2012:96).

Özellikle Almanya olmak üzere Macaristan, Yunanistan, Fransa İsviçre, İspanya, İtalya, Avusturya, Rusya ve Çek Cumhuriyeti'nin önde geldiği termal turizmde, Türkiye'nin de önemli bir payı bulunmaktadır (Aksu ve Aktuğ, 2011:4).

Ülkemizde gerçekleştirilen değerlendirmelere göre toplamda 1300 adet termal, 2000'den fazla ise şifalı su kaynağı mevcut olup, dünya sıralamasında ise jeotermal kaynakların dağılımı bakımından ilk 5, kaynak zenginliği ve potansiyel kapasite açısından ilk 7 içerisinde bulunmaktadır (Akbulut, 2010: 48).

Mevcut kaplıcaların nitelikleri bakımından ele alındığında ise sıcaklıkları 20-1100°C arasında, debi değerleri ise 2-500 litre/saniye düzeyinde farklılık arz etmektedir.

Türkiye'nin Marmara ve Ege Bölgelerinde yoğunlaşan ve İstanbul, İzmir, Marmaris, Fethiye ve Pamukkale benzeri öne çıkan destinasyonlar üzerinden rahatlıkla ulaşılabilir konumda olan en popüler termal merkezlerinden bazıları Pamukkale, İzmir/Balçova, Bursa, Yalova, Çeşme, Sivas/Kangal ve Kütahya/Yoncalı'da bulunmaktadır. Bu merkezlerin yanı sıra Afyon/Sandıklı, Ankara/Kızılcahamam, Balıkesir/Gönen, Çanakkale/Kestabol, Konya/Ilgın, Adana/ Haruniye, Van/Hasanapdal, Rize/Ayder, Samsun/Lâdik, Siirt/Billoris ve Kırşehir/Terme termal merkezleri önerilmektedir (Uygun, 2008:17).

Ülkemizde yer alan bazı termal tesisler, hem konaklama dönemi, hem de tedavi sebebiyle ekonomik faaliyet bakımından, yani gelir kazancı açısından, diğer turizm (deniz, kum, güneş) türlerine kıyasla ortalama iki katı oranında bir kazanç sağlayabilmektedir. Bu tablo genellikle termal tesislerde konaklama döneminin daha uzun soluklu olmasından ve termal turizme gelen turistlerin çoğunluk tedavi maksatlı 3. Yaş grubu bireylerden oluşmasından kaynaklanmaktadır (Çontu, 2006:38).

Yurt dışından ülkemize en fazla talep yaşlı bakımı ve termal turizm alanında Danimarka, Norveç ve İsveç ülkelerinden gelmekte olup, medikal tedavi bakımından ise Hollanda ve İngiltere'den ülkemiz yoğun ilgi görmektedir. Orta Doğu coğrafyasından ülkemize misafir olan turistler ise termal ve Spa tedavisi bakımından kaplıca merkezlerini, estetik cerrahi, göz tedavisi ve saç ekimi alanında ise ülkemiz hastanelerini tercih etmektedirler (Dinçer, 2015:49).

Ancak ülkemizde yaklaşık 1500 adet termal kaynak mevcut olmasına karşın bu yüksek potansiyelin yaklaşık %5'i oranında kullanımı çok önemli bir değer kaybına sebebiyet vermektedir. Turizm Bakanlığı kayıtları doğrultusunda 20 şehrimizde 34 adet termal merkez, ülke çapında yaklaşık 240 adet tesis bulunmasına rağmen uluslararası

kriterleri karşılayabilen tesis ise çok daha düşük sayıdadır. Yine yatak kapasitesi bakımından da Turizm İşletme Belgeli 7.806, Turizm Yatırım Belgeli 2.049 adet yatak hizmet vermektedir. Bu tablo termal kaynak potansiyelinin yeterince kullanılmadığını göstermektedir (Özsarı ve Karatana, 2013: 139).

Ülkemize termal turizm maksatlı olarak gelen turist 1981 tarihinde 63.999 kişi iken 1998 tarihi itibarıyla 375.606'ya ulaşmış, 2009 tarihindeyse 284.250 turist termal turizm olanaklarından yararlanmıştır (Çetin, 2011, s.902) 2010 tarihli Sağlık Bakanlığı verilerine göre ise kaplıcalara ziyaret amacıyla ülkemizi ziyaret eden 262.506 yabancı turistten 23.225'i tedavi maksatlı olarak bu ziyareti gerçekleştirmiştir.

2.3.8.1. Türkiye’de termal turizm alanları ve yaşanan sorunlar

Termal kaynaklar sıralamasında dünyanın en önde gelen ülkeleri arasında bulunmasına rağmen istenen ilgi ve değeri halen göremeyen ülkemiz, maalesef bu potansiyelini profesyonel hizmet veremeyen tesisler yüzünden yeterince kullanamamaktadır. Öyle ki dünya çapında meşhur olan bazı kaplıcaların dahi yeterli bir web sitesi bulunmamakta, fiyat uygulamalarına erişimde zorluklar yaşanmakta, müşteri odaklı ve bilimsel bir yaklaşım ile konuya yaklaşılmamaktadır. Ekseriyetle yabancı dil yetisinden eksik ve gerekli eğitim ve deneyimlere sahip olmayan personelin çalıştırılması, teknik manada uzman olmayan yönetim kadroları tarafından tesislerin işletilmesi başta gelen sorunlar arasındadır. Üstelik ülkemizin termal kapasitesini gören kimi yabancı yatırımcılar kendi firmalarını kurarak ulusal şirketlerimiz ile rekabet eder duruma gelebilmektedir. Örnek olarak; Denizli ilimizdeki Pamukkale termal bölgesinde bir kaplıca İngiliz bir firma tarafından alınmıştır (Yıldırım ve Altunkaya, 2006:5).

Türkiye’de termal tesisler sağlıklı ve tutarlı istatistikler tutmadığı için belirlenen turist sayıları yıllara göre oldukça dalgalı gerçekleşmekte ve bizlere düzensiz bir tablo sunmaktadır, bu durum termal tesislere ilişkin sağlıklı bir planlama ve politika yürütülmesini hayli engellemektedir.

Türkiye’de termal tesislerde görülen diğer önemli eksiklik ise tesislerin içerisinde yer aldığı duruma ilişkindir. Pek çok önemli termal bölgede modern termal tesis ve otellerin sayısı bir kaç geçmemekte, geride kalan diğer tesisleri ise beklenen seviyenin çok altında bir tablo sergilemektedir. Bu sorunun en önemli kaynağı günümüzde dahi

termal kaynakların önemli bir bölümünün profesyonel yönetimler yerine belediye veya il özel idaresi gibi kurumlar tarafından işletilmesidir. Bilhassa belediyeler tarafından işletilen termal alanlarda modern ve profesyonel, bilimsel bir turizm yaklaşımı ne yazık ki sergilenememektedir. Bununla birlikte siyasi sebepler ile bu merkezlerde işinde yetkin olmayan istihdam fazlası çalışanlar görev almakta, gerek ekonomik açıdan gerekse hizmet kalitesi ve müşteri memnuniyeti açısından çok büyük bir risk alınmaktadır (Bastem, 1997: 52).

Türkiye’de termal turizmde görülen diğer bir sorunda turizm potansiyelinden hedeflen oranda faydalanılmamasıdır. Ege ve Marmara gibi kıyı bölgeler tarım, sanayi, hizmet sektörü ile turizmin diğer türleri daha çok önemsendiği için bir çok bölgede termal kaynaklar sahip oldukları kapasitelerinde kullanılamamaktadır. Yoğun bir dağılımın görüldüğü İç Anadolu Bölgesi’nde ise yeterli yatırım faaliyetleri oluşturulamamaktadır (Akbulut, 2010:42)

Yine Ege ve Marmara Bölgesi’nden sonra en zengin termal potansiyele sahip olan İç Anadolu Bölgesi’nde Ankara, Eskişehir, Niğde ve Sivas şehirlerinde termal kaynaklar hususunda kaplıca turizmi bakımından önemli bir kapasite bulunmasına karşın gerekli fiziksel altyapı, donanım ve sermaye eksikliği, alanın yetişmiş çalışan eksikliği, reklam ve tanıtım yetersizliği vb etkenlerden dolayı istenen üst düzey verim alınamamaktadır. (Akbulut, 2010: 44-45). Daha fazla iç piyasaya dönük bir hizmet veren bu tesislerin yurtdışına tanıtılması hususunda Kültür ve Turizm Bakanlığı koordinesinde acil ve hızlı çalışmaların gerçekleştirilmesi gerekmektedir.(Çiçek ve Avderen, 2013: 33)

Bu doğrultuda bahse konu altyapı eksikliklerinin giderilmesi, sektör sorunlarının çözümlenmesi ve turizmin çeşitlendirilmesi maksadıyla Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında da sağlık turizm başlığında termal turizme yer verilmesi önemli bir adım olmuştur (Edinsel ve Adıgüzel, 2014: 176,177). Bu planlamada (T.C. Sağlık Bakanlığı,2015:1);

- Termal turizmde yatak kapasitesinin 100 bin seviyesine ulaşılması ve yaklaşık 3 milyar dolarlık gelir bandına çıkılması,
- Termal turizmde bir buçuk milyon (600 bin tedavi nedeni ile) yabancı termal turistin misafir edilmesi ve 750 bin medikal yabancı hastanın tedavilerinin gerçekleştirilmesi,

- Üçüncü yaş turizminde 150 bin yabancı turistin Türkiye'yi ziyaret etmesi ve bu turizm çeşidinde yatak kapasitesi 10 bin rakamına yükseltilmesi,
- Ülkemizin medikal turizm dünya sıralamasında ilk 5 ülkesi arasına girmesi ve 5,6 milyar dolar gelir seviyesi erişmesi hedeflenmiştir.

DPT'nin 10. kalkınma planında sağlık turizmi başlığında termal turizme de yer verilmesi neticesinde termal turizmin bu alandaki değeri yükselişe geçmiştir (Bayın, 2015: 50). Oluşturulan plan ve koyulan hedeflere göre Türkiye'nin uluslar arası piyasada da önemli bir turist kitlesine ulaşması amaçlanmaktadır. (Edinsel ve Adıgüzel, 2014: 177). Gerek Türkiye'nin kaynaklarının potansiyel üstünlüğü gerekse bu yönde gerçekleştirilmekte olan çalışmalar ile kısa dönem pozitif neticeler alınması yatırımcıların ilgisini gittikçe termal turizm üzerine çekmektedir (Tunçsiper ve Kaşlı, 2008: 132).

2.3.8.2. Türkiye turizm stratejisi 2023 ve eylem planı kapsamında termal turizm

Türkiye'nin sahip olduğu zengin ve geniş bir alana yayılmış termal kaynak potansiyeline rağmen profesyonel bir turizm hizmet anlayışı sunan tesis ve uzman personel sayısının yetersizliği nedeniyle 1990'ların sonuna kadar ülke genelinde jeotermal kaynaklardan turizm bağlamında beklenen fayda sağlanamamıştır (Taşkın ve Şener, 2013: 255).

Ancak 2000'li yıllar ile başlayan iyileşme dönemi, hükümetlerin sunduğu termal turizm destek ve teşvikleri ile bir yenilenme sürecine girmiş ve daha verimli bir turizm performansı elde edilmesini sağlamıştır (Kırkbir, 2007: 134).

Türkiye'deki bu zengin potansiyelin daha etkin kullanılabilmesi hedefiyle 2007 tarihinde T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından iki adet strateji oluşturulmuştur. İlki turizm sektörünün sürdürülebilirliği hedefiyle Türkiye Turizm Stratejisi (2023), ikincisi ise Türkiye turizmindeki problemlerin tespiti ve çözümü için Türkiye Turizm Stratejisi Eylem Planı (2007-2013)'dir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: 2007: 3).

Bu bağlamda termal bölgelerin turizm sektöründe daha ideal ve verimli kullanımını sağlamak hedefiyle oluşturulan T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca 2023 Türkiye Turizm Stratejisi kapsamında Termal Turizm Master Planı (2007-2023) belirlenmiştir. Belirlenen politika gereği hedeflenen gaye termal alanların yer aldığı coğrafyaya gerekli yatırımların gerçekleştirilmesi ve mevcut termal kaynakların korunarak

yerli/yabancı ziyaretçilerin zihninde önemli bir marka değeri yaratabilmektir (Taşkın ve Şener, 2013: 255).

Nitekim Turizm Bakanlığı, Türkiye'nin tüm turizm potansiyellerini tespit edip tek bir yönetim altında tamamını bütünselleştirmek ve bazı teşviklerden faydalandırmak üzere 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu ile beraber kimi bölgeleri turizm merkezi olarak duyurmuştur.

TUSİAD'a göre bu doğrultuda Termal Turizm Kentleri Bölgeleri haritası oluşturulmuş;

- Güney Marmara Termal Turizm Kentleri Bölgesi (Çanakkale, Balıkesir, Yalova)
- Güney Ege Termal Turizm Kentleri Bölgesi (İzmir, Manisa, Aydın, Denizli)
- Orta Anadolu Termal Turizm Kentleri Bölgesini (Yozgat, Kırşehir, Nevşehir, Niğde)
- Frigya Termal Turizm Kentleri Bölgesi (Afyonkarahisar, Kütahya, Uşak, Eskişehir, Ankara) olarak saptanmıştır. (TUSİAD, 2014: 9).

Bu doğrultuda gerçekleştirilen araştırma, çalışma ve yatırım planlamaları ile ilerleyen dönemlerde turizmin gelir yaratıcı özelliği, ülke ekonomisine sunduğu döviz girdisi ve yüksek istihdam sağlayıcı yönlerinin farkına varılması ile uluslar arası alanda ekonomik büyüme ve gelişmenin kritik adımlarından biri olarak değerlendirilen alternatif termal turizme verilen önem ve gösterilen ilgide artış gözlemlenmiştir (Acur, 2018:52).

2.4. Kırşehir'in Jeotermal Turizm Potansiyeli

2.4.1. Kırşehir'in Coğrafi Konumu

Kırşehir ili, İç Anadolu Bölgesi'nin Orta Kızılırmak bölümünde yer alan Kırşehir ili kuzeyde Kırıkkale, doğuda Yozgat, güneyde Nevşehir ve Aksaray, batıda ise Ankara illeri ile komşu olup güney ve batı yönlerinden Kızılırmak yayı, kuzey ve batı yönlerinden ise Delice Irmağı'nca çevrelenmiştir. Kentin yer aldığı bölgenin rakımı 960 m ile 1100 m arasında değişiklik göstermek ile birlikte ortalama 975 cm dolaylarında yer almaktadır (Sayhan, 2006:77)

Kuş uçuşu denize olan mesafesi; güney taraftan Akdeniz Bölgesindeki Anamur Burnuna 362 km, kuzeyde taraftan Karadeniz Bölgesindeki Sinop'a 334 km uzaklıkta olan Kırşehir ilinin (Kırşehir Yıllığı, 1993) yüzölçümü 6530 km²'dir.

Kırşehir, ülke yüzölçümünün binde 8'i, iç Anadolu Bölgesi'nin yüzde 2,9'unu kaplamakta olup, yüz ölçümü açısından Türkiye'de 53. Sırada bulunmaktadır. Coğrafi koordinat olarak 38°50'-39°50' Kuzey enlemleri, 33°30'-34°50' Doğu boylamları arasında konumlanmaktadır. Güney uç noktası, Merkez Ulupınar kasabası, kuzey uç noktası Çiçekdağı'nın Konurkale köyüdür. Batı uç noktası Kaman Büğüz köyü, Doğu uç noktası ise Mucur Kılıçlı köyüdür. (<http://www.kirsehir.gov.tr/cografya>Erişim 05.04.2019)

Coğrafi konumu itibariyle geçmiş dönemlerde Anadolu'da Hitit coğrafyası içerisinde yer alan Kırşehir ili toprakları, M.Ö devirlerinden bu yana Erken Hristiyanlık, Roma, Selçuklu, Beylikler, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerini misafir etmiş, bu devirlere ilişkin höyüklerle, yer altı şehirlerine, türbelere, zaviyelere, medrese ve camilere halen ev sahipliği yapmaktadır. Değişik devirlere dair farklı kültürel değerlerin izlerini ziyaretçilere sunan Kırşehir, Kapadokya Bölgesi içerisinde yer almasına karşın mevcut doğal ve kültürel potansiyelini yeterince gözler önüne serememiş ve bu sebepten de turizm değerleri uzun yıllar arka planda kalmıştır.

2.4.2. Kırşehir'in İklimsel Özellikleri

Kırşehir ilinde İç Anadolu Bölgesi'nde de egemen durumda bulunan tipik karasal iklim özellikleri görülmektedir. Kışın soğuk ve sert, yaz ayları ise sıcak ve kurak olarak seyreden iklimsel tablo, ilkbahar aylarında yağmurlu, sonbahar döneminde ise az yağmurlu bir hal alır. İç Anadolu Bölgesini çevreleyen Kuzey Anadolu sıradağları ile Toroslar, Akdeniz ve Karadeniz bölgelerinde görülen ılıman iklim şartlarının iç bölgelere ulaşmasını engellemektedir. Bu sebepten Kırşehir ilinde Doğu Anadolu Bölgesi'nde yaşandığı kadar sert ve süreklilik göstermese tipik bir kara ikliminin koşulları hüküm sürmektedir (Kırşehir İlinde Tabiat Turizmi Master Planı (2016 – 2019):20) Yıllık ortalama sıcaklık değerleri 5,7 °C ile 17,5 °C arasında olup, ortalama yağışlı gün sayısı yıl içerisinde 102 gündür.

2.4.3. Kırşehir'in Nüfus Dağılımı

Cumhuriyet Döneminde gerçekleştirilen ilk nüfus sayımında, 127.067 genel nüfusu bulunan Kırşehir ilinin gerçekleştirilen son 2018 (Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi-ADNKS) nüfus sayımında genel nüfusu 241.868 rakamına ulaşmıştır. Bu bağlamda

2017 yılı nüfus sayımına göre ülkemizdeki 81 il arasında 69. Sırada yer alan Kırşehir ili nüfusu 1950 yılına değin artış, 1950-1955 arası bir düşüş, 1955-1985 döneminde yeniden artış grafiğı göstermiş, 1985 tarihinden itibaren ise tekrarda azalma eğilimine geçmiştir.

Kırşehir ili köy-şehir nüfus dağılımı Türkiye genelinde görüldüğü üzere şehir nüfusu lehine bir yönelim sergiler iken, 2018 yılı verilerine göre Kırşehir il genel nüfusuna oranla köy nüfusu % 7,7 civarında, şehir nüfusu ise % 92,3 oranında bir dağılım göstermiştir.

Cinsiyet dağılımı açısından ise 2018 ADNKS verilerine göre Erkek Nüfusu 120.278, kadın nüfusu ise 121.590 olarak birbirine çok yakın bir oranda tespit edilmiş olup, her 100 kadına karşılık 99 erkek sayımı gerçekleştirilmiştir.

İl nüfus yapısı yaş dağılımı açısından ise 2018 yılı nüfus piramidi 1970 yılının sayım sonuçlara kıyasla çok değişik bir şekil almıştır. 15 yaşından küçük nüfusunda düşüş yaşandığı gözlemlenmekle birlikte, ileri yaşlardaki azalmanın 1970 yılındaki orana göre daha yavaş gerçekleştiğı belirlenmiştir. Kırşehir ilinin 2018 yılı nüfus piramidi bu yönüyle gelişmiş ülkelerin piramit yapısına benzer bir özellik göstermekte olup, bu tablo ülke geneli için de paralellik göstermektedir.

Yine 2018 ADNKS neticesine göre; 2017-2018 döneminde il genel nüfusu 3,13 artış oranı yakalar iken, şehirlerde 0,98, köylerde 11,03 oranında artış görülmüştür. 2018 yılında Kırşehir'in 7 ilçesinden (merkez ilçe hariç) Kaman 37.223 rakamı ile en çok nüfusa sahip Akçakent ise 4.229 nüfusuyla en az nüfuslu ilçe konumundadır.

2016 yılı kayıtlarına göre ise Kırşehir'in nüfus yoğunluğu km²'de 35 kişi olur iken 104 kişi olan ülke ve İç Anadolu Bölgesi ortalamasının oldukça gerisinde yer almış, 81 il içinde 65. Sırada kalmıştır. İl merkezinde nüfus yoğunluğu 92 iken, ilçelerde 7 ile 30 arasında değişiklik arz etmektedir.

Kırşehir ilinde 2000 yılında okuma yazma bilen nüfus % 87,52 oranında, 2017 yılı TÜİK verilerine göre ise % 96,65 rakamını yakalamıştır. Kadın erkek okuma yazma oranında, erkeklerde 2000 yılında % 94,36'ya, 2017 yılında ise %98,87'ye; kadınlarda ise 2000'de % 80,95'e, 2017 yılında da % 96,65'e yükselen bir eğilim görülmüştür.

En az ilkokul mezunu olan 14 yaş ve daha yukarısı sınır alınarak ele alındığında; ilkokul mezunu olanların oranı 2000 yılında erkeklerde % 45,3'e, kadınlarda ise % 25,2 olarak belirlenmiştir. (<http://www.kirsehir.gov.tr/nufus>, Erişim 05.04.2019).

2.4.4. Kırşehir'in Jeotermal Kaynakları

Tektonik açıdan oldukça faal bir alanda bulunan Kırşehir'de, genellikle bu fay hatları ile paralel olarak jeotermal kaynaklar oluşmuş ve yeryüzüne ulaşmıştır. Nitekim ilde yer alan başlıca jeotermal kaynaklar belirgin fay hatlarına bağlı olarak açığa çıkan karakteristik kaplıca özelliği sergilemektedir. Genellikle debileri ortalama 5-30 lt/sn arasında değişiklik gösteren termal kaynakların sıcaklık düzeyleri ise 40°C - 65°C ler arasında yer almaktadır. Termal akışkanlar yoğunluklu olarak sodyum, kalsiyum, bikarbonat ve klorürlü durumdadır (Poyraz, 2012:1).

Kırşehir ilinde toplamda 7 adet jeotermal alan mevcut olup; bu alanlar başta merkezde bulunan Terme kaplıcaları, merkeze bağlı Karalar köyündeki Karakurt kaplıcaları ve Çiçekdağı ilçesindeki Bulamaçlı kaplıcaları olmak üzere Mahmutlu, Mucur, Akpınar ve Savcılı termal alanlarıdır.

Jeotermal kaynaklar açısından hayli zengin bir potansiyeli bulunan Kırşehir ili, termal turizm sektöründe önemli kentler arasında bulunmaktadır. Bu potansiyelin açığa çıkarılması ve değerlendirilmesi için T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı koordinesinde yürütülen "Termal Turizm Kentleri Projesi" doğrultusunda Kırşehir'in, en meşhur termal kaynakları olan Terme, Karakurt, Bulamaçlı ve Mahmutlu Kaplıcası üzerinde çeşitli turizm ve yatırım planlamaları gerçekleştirilmektedir.

Genellikle ısıtma, sağlık ve turizm hizmetleri kapsamında kullanılan söz konusu jeotermal bölgelerden kimisinde termal tesis yer almakta, kimisinden ise yalnızca seracılık, sebze/meyve kurutmacılığı ve ısıtma sektöründe yararlanılmaktadır. Nitekim Dış hava dizayn sıcaklığı -12°C olan ve karasal iklim şartları doğrultusunda kış ayları oldukça sert geçen Kırşehir ilinde 54°C'deki jeotermal akışkan ile ısıtma ekonomik olarak 1800 konut kapasite ile 1994 yılından itibaren gerçekleştirilmektedir.

Kırşehir il merkezinde yer alan konaklama ve fizik tedavi merkezlerinde, yıllık ortalama 30 bin yerli ve yabancı turist ağırlanırken, ilçelerde bulunan Savcılı, Bulamaçlı, Mucur ve Akpınar termal kaynakları yeterli düzenlemelerin gerçekleştirilmediği, küçük ölçekli termal merkezler olarak kalmıştır. Fakat yine de bu kaplıcalara özellikle yerli halk tarafından gösterilen yoğun ilgi; bu alanlarında termal turizme ilişkin alt yapı çalışmalarına hız kazandırmıştır. Ayrıca Kırşehir ilinin Çiçekdağ ilçesinde yer alan Mahmutlu ile merkez ilçeye bağlı Karakurt jeotermal kaynağında sera ısıtması sektöründe önemli yatırımlar gerçekleştirilmektedir (Poyraz, 2012:1)

Kırşehir ili sınırları içerisinde yer alan termal kaynakların genel özellikleri şu şekilde özetlenebilir (<http://www.kirsehir.gov.tr/termal-sular-ve-kaplicalarimiz-sehir-kartlari> Erişim: 06.04.2019).

- ***Terme Kaplıcası***

Kırşehir ilinin merkez ilçesi Kuşdilli Mahallesi'nde yer alan Terme Kaplıcası ilin en önemli ve popüler jeotermal sahası konumundadır. Termal turizm, seracılık ve şehir ısıtmacılığı alanında faydalanılmakta olan bu kaplıcada 1974 tarihinden itibaren 9 tanesi MTA, 3 tanesi özel sektör tarafından açılmış olan toplam 12 kuyu bulunmaktadır. Açılan kuyuların 2'si 1800 konuta eşdeğer konut ve işyerinin jeotermal ısıtma sisteminde kullanılmakta olup, 5'i ise otel kaplıcaları ve sera çalışmalarında hizmet vermektedir. 5'i halen bekletilmekte ve kullanılmamaktadır. Derinlik olarak 92-500 m boyutlarında olan kuyularda 11.10.2005 günü MTA tarafından gerçekleştirilen ölçümde; 30,3(°C) - 57(°C) arasında sıcaklık değeri tespit edilmiş, 5,2 L/sn-88,5 L/sn arasında değişen debi skalası saptanmıştır. 9 kuyunun toplamı debisi ise 349,8 L/sn olarak belirlenmiştir.

Terme Kaplıcaları Kırşehir Fay Kompleksi üstünde yer almak ile birlikte, kuzey-güney doğrultuda Kırşehir ilinin orta bölümünden geçmekte, kenti iki bölgeye ayırmaktadır. Bu doğrultunun farklı bölümlerinde sıcak su kaynakları bulunmakta olsa da temel kaynak Terme Kaplıcaları bölgesinde konumlanmıştır. Kırşehir ilinin termal potansiyeli birçok bilim adamı, araştırmacı ile kuruluşların dikkatini çekmiş ancak bu alandaki kayda değer çalışmalar şehrin jeotermal enerji kullanarak ısıtılması yönünde tartışmaların gündeme gelmesi ile gerçekleşmiştir. Bu bakımdan Kırşehir Terme Kaplıcası hakkında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi, Tıbbi Ekoloji ve Hidro Klimatoloji Araştırma ve Uygulama Merkezi'nin yapmış olduğu ilgili fiziksel-kimyasal ve biyoloji analiz raporu ve tıbbi değerlendirmeler önemli bir basamak olmuştur. Söz konusu değerlendirmeler baz alınarak, bu tür jeotermal maden suları ile gerçekleştirilecek termal uygulamalarda çoğunlukla banyo havuz, içme ve inhalasyon kürü olanaklarının geliştirilmesinde fayda görülmektedir. Bu alandaki diğer eser ise İl Özel İdaresi adına Prof. Dr. B. Canik'in 1991 tarihinde hazırladığı "Terme Kaplıcasının Hidrojeolojisi" raporu oldukça kapsamlı bir kaynak niteliğindedir (Sayhan,2006:80-81)

Nitekim Terme Kaplıcalarında gerçekleştirilen termal tedavi uygulamaları ile:

- Eklem/eklem dışı romatizmal hastalıklar,
- Damar sertliği,
- Felçlerin rehabilitasyonu,
- Negatif sinir bozukluğuna bağlı yetersizlikler, sürmenaj ve yorgunluk,
- Diyabet, gut ve obezite ile gelişen hastalıklar,
- Mide, karaciğer, bağırsak ve safra kesesi rahatsızlıkları,
- Böbrek taşları,
- Kronik bronşit, hipertansiyon, ve üst solunum yolu iltihaplarının tedavisinde pozitif neticeler elde edilmektedir (Kırşehir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 07.04.2019).

Terme termal bölgesinde, gelen ziyaretçileri ağırlamak üzere çeşitli oteller hizmet vermektedir. Söz konusu başlıca oteller: 132 oda 264 yatak kapasiteli, 3 yıldızlı Grand Terme Otel, 79 oda 160 yatak kapasiteli Temur Termal Otel, 22 oda 44 yatak kapasiteli Ahi Evran Üniversitesi'ne bağlı Fizik tedavi ve Rehabilitasyon Merkezi ve 5 yıldızlı toplam 201 oda kapasiteli Makissos Termal Oteldir.

- ***Karakurt Kaplıcası***

Kırşehir ilinin merkez ilçesi Karalar köyü hudutlarında yer alan Karakurt Kaplıcası Kırşehir il merkezine 16 km uzaklıkta bulunmaktadır. Kaplıcada, 147,65 m derinlik, 51(°c) sıcaklık ve 12 L/sn debi değerlerine sahip bir kuyu mevcuttur. 50 yatak kapasiteli bir termal tesisin bulunduğu kaplıcada, banyo tedavisi uygulaması ile nevrалjin, kadın hastalıkları ve romatizma vb. hastalıklara karşı tedavi yöntemleri gerçekleştirilmektedir. Tesis alanı dahilinde tarihi Karakurt Ilıcası ile Kalender Baba Türbesi de yer almaktadır.

- ***Bulamaçlı Kaplıcası***

Kırşehir şehrinin Çiçekdağı ilçesi toprakları içerisinde yer alan Bulamaçlı Kaplıcası, Çiçekdağı'na 4 km uzaklıkta yer almaktadır. 160 m derinlik, 38(°c) sıcaklık, 3 L/sn debi değerleri bulunan bir kuyunun mevcut olduğu kaplıcada kompresörlü olarak ise 7 L/sn debi tespit edilmiştir. 20 yatak kapasitesi bulunan tesisteki kaplıca bünyesinde,

neuraljin, kadın hastalıkları ve romatizma vb. hastalıklara karşı tedavi yöntemleri gerçekleştirilmektedir.

- ***Mahmutlu Kaplıcası***

Mahmutlu kaplıca sahasında, MTA tarafından gerçekleştirilen son iki farklı sondajda, 311,2m derinlik, 73,2(°c) sıcaklık, 16 L/sn normal debi ve kompresörlü 40 L/sn debi değerlerinde ve 1149m derinlik, 76,5(°c) sıcaklık, 33 L/sn normal debi ve kompresörlü 80 L/sn debi değerlerinde iki ayrı jeotermal kaynak tespit edilmiştir. Ancak kaplıca sahasında herhangi bir termal tesis henüz yer almamaktadır.

- ***Kaman Savcılı Ilıcası***

Kırşehir ilinin batı tarafında Kaman ilçesinde 16 km mesafede bulunan Savcılı kasabası sınırlarındaki Savcılı Ilıcası, çevresi taş duvarlar ile örülü üstü açık bir havuzun içinden yeryüzüne ulaşmaktadır. Saniyede 1 litrenin altında debi değeri bulunan ılıcadaki su çok düşük düzeyde mineral ve sodyum bikarbonat içeren su vasfındadır. Kaplıca turizmi açısından ihtiyaç duyulan tesislerin bulunmadığı ılıcadan içme tedavisinde faydalanılmaktadır.

- ***Avcı İçmecesesi***

Kırşehir ilinin Mucur ilçesinin 15 km. güneyinde yer alan Avcı köyünde bulunan Avcı İçmecesesi'nden çıkan su kükürtlü olup halen tam bir bilimsel tahlilden geçirilmemiştir. Bölge halkı tarafından içme tedavisi alanında yoğun bir şekilde faydalanılmaktadır. Kırşehir Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü bünyesinde yer alan Çevre Yönetimi Ve Denetimi Şube Müdürlüğü tarafından hazırlanan 2016 yılı Kırşehir İl Çevre Durum Raporu kapsamında MTA, Kırşehir İl Özel İdaresi ve Kırşehir Termal Turizm San. A.Ş, verileri derlenerek Kırşehir ilinin jeotermal kaynakları üzerine oluşturulan tablolar aşağıda sunulmuştur (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2016:27-28)

Tablo 2. 3. Terme jeotermal verileri

Kaynağın Adı	Kullanım Alanı	Debi (l/sn)	Sıcaklık (°C)
T1	Grand Terme Otel	5,2	57
T2	Fizik Tedavi Merkezi	24,3	34,3
T3	Kullanılmamakta	15,5	48,9
T4	Merkezi Isıtma Sistemi	88,5	54,6
T5	Grand Terme Otel	8,8	36,5
T6	Kullanılmamakta	65	30,3
T7	Kullanılmamakta	47,4	37,3
T8	Amsterdam Yüzme Havuzu	9,8	52,6
T9	Merkezi Isıtma Sistemi	85,3	52,5
T10	Kullanılmamakta	15	51
T11	Makissos Otel	15	51,3
T12	Kullanılmamakta	28	46,8

Kaynak: MTA ve Kırşehir İl Özel İdaresi, 2012.

Tablo 2. 4. Mahmutlu jeotermal verileri

Kaynağın Adı	Kullanım Alanı	Debi (l/sn)	Sıcaklık (°C)
ÇM 1	Sera Isıtması	40	73,2
ÇM 2	Sera Isıtması	80	76,5
ÇM 3	Reenjeksiyon	50	65
ÇM 4	Sera Isıtması (Yedek)	35	75

Kaynak: MTA ve Kırşehir İl Özel İdaresi, 2012.

Tablo 2. 5. Karakurt jeotermal verileri

Kaynağın Adı	Kullanım Alanı	Debi (l/sn)	Sıcaklık (°C)
Karakurt 1	Kaplıca ve Kurutma Tesisi	12	52
Karakurt 2	Kullanılmamakta	73	57,8
Karakurt 3	Kullanılmamakta	68	48,6
Karakurt 4	Kullanılmamakta	6,7	46,1

Kaynak: MTA ve Kırşehir İl Özel İdaresi, 2012.

Tablo 2. 6. Kırşehir ilinin jeotermal kaynak verileri

Kaynağın Adı	Kapasite (m3/yıl)
Terme	12.860.381
Mahmutlu	6.464.880
Karakurt	5.036.299

Kaynak: Kırşehir Termal Turizm San. A.Ş., 2016.

Tablo 2. 7. Kırşehir ilinin jeotermal kaynak potansiyel verileri

S. NO	KAYNAĞIN ADI	KAPASİTESİ (m3/yıl)
1	Termal Su (T1 Kuyu)	132.451,00
2	Termal Su (T3 Kuyu)	25.228,00
3	Termal Su (T4 Kuyu)	1.671.408,00
4	Termal Su (T7 Kuyu)	136.235,00
5	Termal Su (T9 Kuyu)	1.545.264,00
6	Termal Su (T10 Kuyu)	387.892,00
7	Termal Su (T111 Kuyu)	842.011,00
8	Termal Su (T12 Kuyu)	2.128.680,00
	TOPLAM	6.869.169,00

Kaynak: Kırşehir Termal Turizm San. A.Ş., 2016.

• Kırşehir'deki Jeotermal Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi

İç Anadolu Bölgesi Orta Kızılırmak bölümünde bulunan Kırşehir ili bölgenin giriş kapısı konumunda olup, bu pozisyonu ile Anadolu coğrafyasının tam orta bölümünde ulaşım yolları güzergâhında kolay ulaşım imkânları bulunan Kırşehir ili, en yakın hava alanı olan Kapadokya Havaalanına 60 km, en yakın demiryolu hattı Yerköy-Yozgat hattına 70 km uzaklıktadır. Bu bağlamda gerek turizm gerekse diğer sosyoekonomik faaliyetlere gayet elverişli bir konumda yer almaktadır. Ayrıca, Ankara-Kayseri YHT öneri proje güzergâhının Kırşehir'den geçiyor olması erişilebilirliği artıracak önemli bir yatırımdır. Ancak Cumhuriyetin ilk dönemlerinden bu yana hak ettiği ilgiyi ne yazık ki çeşitli sebepler ile turizm başta olmak üzere birçok alanda görememiştir.

Kırşehir'de 2017 yılı itibarıyla turizm işletme belgeli 5, belediye belgeli 7 adet olmak üzere toplam 12 adet turistik tesis faaliyet yürütmektedir. Bu tesislerin toplam 704 oda ve 1.415 yatak kapasitesi bulunmaktadır. Ayrıca 2015 tarihi itibarıyla 8 adet A Sınıfı Seyahat Acentesi Kırşehir ilinde hizmet sunmaktadır.

Tablo 2. 8. Turizm işletme belgeli ve belediye belgeli tesislerde konaklayan turist sayısı

Yıllar	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Genel Toplam
Yerli Turist	42 850	42 418	44 742	50 100	25 569	32 230	75 958	302 939
Yabancı Turist	295	343	367	475	170	541	1 504	3 695

Tablo 2.8. devamı

Yerli Turist Yıllara Göre Değişimi (%)		-1	5	12	-49	26	135	
Yabancı Turist Yıllara Göre Değişimi (%)		16	7	29	-64	218	178	

Kaynak: Kırşehir Çevre Durum Raporu, 2012:107.

Günümüzde halen turizm bakımından kapasitesi istenilen düzeyde değerlendirilemeyen ve gerekli reklam ve tanıtım etkinlikleri yetersiz seviyede bulunan Kırşehir ilinde, termal merkezler başta olmak üzere turizm sektöründe hedeflenen konuma henüz ulaşılmamasına karşın yıllık turist sayıları açısından her geçen sene artan bir eğilim gözlemlenmektedir (Kırşehir Çevre Durum Raporu, 2012:107). Bu doğrultuda 2006-2012 dönemi içerisinde yerli/yabancı turist miktarında yükseliş yaşanmıştır. 2015 yılı döneminde Kırşehir’e gelen 88.825 turist ile turist sayısında bir önceki yıla nazaran %14 düşüş göstermiştir. Her ne kadar turist sayılarında geçen yıllara kıyasla az miktarlarda da olsa bir yükseliş görülse de bu oran beklenen düzeyde henüz olmamıştır.

Ayrıca Kırşehir’e gelen turistlerin uyrukları ele alındığında en çok turistin ülkemiz vatandaşı olduğu görülmektedir, bunun yanı sıra genellikle gurbette bulunan Hollanda, Almanya, Avusturya ve Belçika vatandaşı ülkemiz insanlarının da ziyaret ettiği düşünüldüğünde Kırşehir ili maalesef yabancı turist çekme potansiyeli açısından oldukça zayıf bir performans gösterdiği söylenebilir.

Fakat son yıllarda Kırşehir’e yapılan jeotermal otel vb yatırımlar ile bu yatırımların pazarlama girişimlerinin etkisi ile önümüzdeki dönemlerde özellikle termal turizm alanında daha fazla turist in Kırşehir iline geleceği değerlendirilmektedir

Bu doğrultuda gerek yerli gerekse yabancı turist çekebilmek ve Kırşehir vb ülkemiz şehirlerini önemli bir turizm destinasyonu pozisyonuna taşıyabilmek hedefiyle T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından hazırlanan Termal Turizm Master Planı 2007-2023 raporunda Kırşehir ili Orta Anadolu Termal Turizm Bölgesi kapsamında yer almakta olup, Kırşehir Terme-Karakurt, Kırşehir Mucur, Kırşehir Çiçekdağı Mahmutlu ve Kırşehir Çiçekdağı Bulamaçlı Öneri Termal Turizm Merkezleri söz konusu master plan kapsamında ilan edilecek termal turizm merkezleri arasında yer almaktadır. İlan edilecek söz konusu tesislerde 40 bin, öteki sahalarda ise 5 bin yatak olmak üzere Kırşehir ili genelinde toplamda 45 bin yatak kapasitesi hedefi belirlenmiştir. (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2007:144) Rapor kapsamında belirlenen yatırım ve planlama faaliyetleri halen devam etmektedir.

Nitekim, her ne kadar sadece termal turizm alanında gerçekleştirilmemiş olsa dahi 2013 yılında Fatih Akyol tarafından gerçekleştirilen “Otel İşletmelerinde Hizmet Kalitesi: Kırşehir İlinde Bir Araştırma” başlıklı tez, turizm alanında yaşanan en önemli sorunlardan birisi olan hizmet kalitesi eksikliğinin en güncel göstergelerinden birini teşkil etmiştir. Tez sonucu ulaşılan en kritik sonuç, Kırşehir ilindeki otel işletmelerinde konaklayan turistlerin algıladıkları hizmet kalitesinin düşük olduğu tespitidir. Çalışma kapsamında faydalanan ölçeğin 22 ifadesinin tamamında ziyaretçilerin algıladığı hizmet performansının, hizmet beklentilerini karşılayamadığı görülmüş, özetle “otel işletmelerinin konuk beklentilerini karşılama hususunda yetersiz kaldığı, memnuniyetsizlik yaşandığı yorumlarına neden olmuştur. (Akyol, 2013:126).

Özetle, Kırşehir ilinin termal turizm alanında rekabet avantajı yaratabilecek, turist profilleri açısından değer arz edebilecek yönlerinin belirlenmesi ve profesyonel, bilimsel pazarlama stratejileri benimsenmesi ile çok daha yüksek turizm seviyelerine çıkma imkanı elde edilebilecektir (2016 Yılı Kırşehir İl Çevre Durum Raporu, 2016:34). Bu doğrultuda özellikle termal bölgelerde gerekli yatırım ve planlama çalışmaları gerçekleştirilmeli, modern termal tesisler ve bu tesislerde profesyonel turizm ilke ve standartlarında hizmet verebilecek personel ve yönetim kadrosu istihdam edilmeli, Üretim ve hizmet faaliyetlerinin yanı sıra reklam ve tanıtım etkinlikleri gerek ulusal gerekse uluslararası arenada güncel ve popüler bir tutum ile gerçekleştirilmelidir. Ayrıca bahse konu termal kaynaklar entegre kullanım alanları için de uygun koşullar barındırmakta olup turizm haricinde de kullanım alanları yaygın bir konuma getirilmeli, bu sayede termal kaynaklara gösterilmesi gereken değer dolaylı yoldan da olsa temin edilmelidir.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada, jeotermal kaynakların turizmde değerlendirilmesi ile ilgili üniversite öğrencilerinin görüşlerinin belirlenmesini ve araştırmada kullanılan bazı sosyodemografik değişkenler açısından anlamlı fark gösterip göstermediğinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Çalışma ilişkisel tarama modelinde tasarlanmıştır. İlişkisel tarama modeli, bağımsız değişkenlerin, bağımlı değişken üzerindeki etkisi

incelenmek istendiğinde kullanılır (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2013).

3.1.1. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evreni Kırşehir Ahi Evran Üniversitesinin Jeotermal, Turizm ve Sondaj bölümlerinde okuyan öğrencilerden oluşturmaktadır. Tüm öğrencilere ulaşmak zaman ve kaynak yetersizliği ile mümkün olmadığından araştırmanın, örneklem seçiminde olasılıklı olmayan örnekleme türlerinden biri olan uygun örnekleme yönteminden yararlanılmıştır. Araştırma kapsamında 400 anket dağıtılmış 390 katılımcı anketleri teslim etmiştir. Geri dönüş yapılan anketlerden 7 tanesinde boş bırakılan maddelerin olması nedeniyle değerlendirmeden çıkarılmıştır. Çalışmada değerlendirmeye alınan katılımcı sayısı 383'tür.

3.1.2. Veri Toplama Araçları ve Uygulanması

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak kişisel bilgi formu, Termal Turizmin Geleceği Algısı Anketi kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Kişisel bilgi formunda, katılımcılara ait cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu ve eğitim alınan bölüme dair bilgiler sorulmaktadır.

Termal Turizmin Geleceği Algısı Anketi:Termal Turizmin Geleceği Algısı Anketi Özgen (2011) tarafından SWOT tekniğiyle geliştirilmiştir. Anket 5'li likert tipinde 1 (Kesinlikle Katılmıyorum) ve 5 (Kesinlikle Katılıyorum) arasında derecelendirilmiştir. Anketin dört güçlü yönler, zayıf yönler, fırsatlar ve tehditler olmak boyutu bulunmaktadır.

Verilerin Toplanması: Bu araştırmada veri toplama aracı olarak anket uygulamasından faydalanılmıştır. İki bölümden oluşan anket formunun birinci bölümünde; katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin kişisel bilgi formu ile ilgili sorular yer alırken; ikinci bölümünde Termal Turizmin Geleceği Algısı Anketi yer almaktadır.

Uygulama: Anketin uygulanması Mart-Nisan 2019 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Anket formları katılımcılara araştırma hakkında kısa bilgilendirme yapılarak, elden dağıtılmıştır. Anket sorularındaki cevapların güvenilirliğini arttırmak ve çekinmeden samimi yanıtlar verebilmeleri amacıyla

anketlerin üstüne isim yazılmaması istenmiş ve cevapların gizli tutulacağı belirtilmiştir. Katılımcılara; tüm soruların cevaplandırılması konusunda uyarı yapılmıştır. Katılımcılar tarafından doldurulan anket formları ayrıntılı bir şekilde titizlikle incelenmiştir. Araştırmanın ana kütlesini Kırşehir Ahi Evran Üniversitesinin Jeotermal, Turizm ve Sondaj bölümlerinde okuyan öğrenciler oluşturmaktadır. Fakat ana kütlede yer alan tüm öğrencilere ulaşmak zaman ve kaynak yetersizliği sebebiyle mümkün olmadığından 400 öğrenciye anket uygulanmıştır. Geri gelen anketlerden 384'ü ile değerlendirme yapılmış ve anket formlarının bilgisayar ortamına aktarılması Nisan-Mayıs 2019 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir.

3.1.3. Verilerin Çözümlemesi ve Değerlendirilmesi

Araştırmada kişisel bilgi formu ve Termal Turizmin Geleceği Algısı Ölçeği'nden elde edilen verilerin istatistiksel çözümlemesinde Statistical Package for Social Sciences (SPSS) 20.0 paket programı kullanılmıştır.

Termal Turizmin Geleceği Algısı Ölçeği'nin her bir alt faktöründe yer alan maddelere ait betimsel istatistikler frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma aracılığıyla belirlenmiştir.

Üniversite öğrencilerinin Termal Turizmin Geleceği Algısı Ölçeği'nden elde ettikleri puanların araştırmada kullanılan bağımsız değişkenlere göre anlamlı fark gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla kullanılacak olan testlerin belirlenmesi amacıyla her bir değişken için bağımlı değişkene ait puanların normal dağılıp dağılmadığı Kolmogorov Smirnov testi ile kontrol edilmiştir. Normal dağılım varsayımının sağlanıp sağlanmadığının belirlenmesi amacıyla uygulanan Kolmogorov Smirnov testine ait sonuçlar Tablo 3.1'de sunulmuştur.

Tablo 3.1. Kolmogorov Smirnov testi sonuçları

	Değişken		Kategori	Kolmogorov Smirnov	
				İstatistik	p
Termal Turizm Geleceği Algısı	Cinsiyet	Güçlü Yönler	Erkek	0,190	0,110
			Kadın	0,165	0,102
		Zayıf Yönler	Erkek	0,053	0,062
			Kadın	0,105	0,086
		Fırsatlar	Erkek	0,173	0,105
			Kadın	0,165	0,099
		Tehditler	Erkek	0,102	0,109
			Kadın	0,121	0,088
	Yaş	Güçlü Yönler	18-25 arası	0,179	,000
			26-30 arası	0,228	,000

Tablo 3.1. devamı

Termal Turizm Geleceği Algısı			31-35 arası	0,209	,061
			36 ve üzeri	0,328	.
		Zayıf Yönler	18-25 arası	0,052	,070
			26-30 arası	0,120	,004
			31-35 arası	0,199	,090
			36 ve üzeri	0,351	.
		Fırsatlar	18-25 arası	0,166	,000
			26-30 arası	0,176	,000
			31-35 arası	0,154	,200*
			36 ve üzeri	0,385	.
		Tehditler	18-25 arası	0,086	,000
			26-30 arası	0,168	,000
			31-35 arası	0,112	,200*
			36 ve üzeri	0,175	.
Termal Turizm Geleceği Algısı	Medeni Durum	Güçlü Yönler	Evli	0,238	0,120
			Bekâr	0,194	0,112
		Zayıf Yönler	Evli	0,246	0,132
			Bekâr	0,050	0,056
		Fırsatlar	Evli	0,179	0,105
			Bekâr	0,161	0,098
		Tehditler	Evli	0,156	0,087
			Bekâr	0,091	0,063
Termal Turizm Geleceği Algısı	Eğitim Düzeyi	Güçlü Yönler	Ön Lisans	0,159	0,000
			Lisans	0,209	0,000
			Yüksek Lisans	0,236	0,200
			Doktora	0,328	.
		Zayıf Yönler	Ön Lisans	0,081	0,004
			Lisans	0,062	0,084
			Yüksek Lisans	0,248	0,200
			Doktora	0,351	.
		Fırsatlar	Ön Lisans	0,182	0,000
			Lisans	0,123	0,000
			Yüksek Lisans	0,238	0,200
			Doktora	0,385	.
		Tehditler	Ön Lisans	0,107	0,000
			Lisans	0,105	0,000
			Yüksek Lisans	0,194	0,200
			Doktora	0,175	.
Termal Turizm Geleceği Algısı	Bölüm	Güçlü Yönler	Turizm	0,173	0,161
			Jeoloji	0,201	0,166
			Sondaj	0,215	0,082
		Zayıf Yönler	Turizm	0,075	0,058
			Jeoloji	0,062	0,077
			Sondaj	0,087	0,059
		Fırsatlar	Turizm	0,190	0,104
			Jeoloji	0,124	0,115
			Sondaj	0,233	0,200
		Tehditler	Turizm	0,102	0,111

Tablo 3.1. devamı

			Jeoloji	0,099	0,082
			Sondaj	0,142	0,173

Tablo 3.1’de verilen Kolmogorov Smirnov testine ait sonuçlar incelendiğinde, katılımcıların Termal Turizmin Geleceği Algısı Ölçeği’nden aldıkları puanların cinsiyet, medeni durum ve bölüm değişkenlerinin her bir kategorisi için normal dağıldığı, fakat yaş ve eğitim düzeyi değişkenlerinin en az bir kategorisi için normal dağılım göstermediği görülmektedir. Bu yüzden, katılımcıların Termal Turizmin Geleceği Algısı Ölçeği’nden aldıkları puanların cinsiyet, medeni durum ve bölüm değişkenlerine göre anlamlı fark gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla normal dağılım varsayımı sağlandığında kullanılabilen parametrik testler bağımsız örneklem t testi ve tek faktörlü ANOVA kullanılmıştır. Katılımcıların Termal Turizmin Geleceği Algısı Ölçeği’nden aldıkları puanların yaş ve eğitim düzeyi değişkenlerine göre anlamlı fark gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla normal dağılım varsayımı sağlanmadığında kullanılabilen parametrik olmayan bir test olan Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır.

4. ARAŞTIRMA BULGULARI

Araştırmanın bulgularına geçilmeden önce örneklem grubuna ait bazı betimsel istatistikler sunulmuştur.

Tablo 4. 1. Cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim düzeyi, eğitim alınan bölüm değişkenlerine dair betimsel istatistikler

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Kadın	147	38,4
Erkek	236	61,6
Yaş		
18-25 arası	278	72,6
26-30 arası	86	22,5
31-35 arası	16	4,2
36 ve üstü	3	0,8
Medeni Durum		
Evli	45	11,7
Bekâr	338	88,3
Eğitim Düzeyi		
Önlisans	192	50,1
Lisans	182	47,5

Tablo 4.1. devamı

Yüksek Lisans	6	1,6
Doktora	3	0,8
Bölüm		
Turizm	141	36,8
Jeoloji	215	56,1
Sondaj	27	7,0
Toplam	383	100

Katılımcıların %61,6'sı erkek (n=236) ve %38,4'ü (n=147) kadındır. Araştırmaya dâhil edilen bireylerin %72,6'sının (n=278) yaş aralığı 18-25, %22,5'inin (n=86) 26-30, %4,2'sinin (n=16) 31-35 ve %0,8'inin (n=3) 36 ve üstü olarak belirlenmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %11,7'si (n=45) evli iken %88,3'ü (n=338) bekârdır. Katılımcıların %50,1'i (n=192) önlisans, %47,5'i (n=182) lisans, %1,6'sı (n=6) lisansüstü, %0,8 (n=3) doktora programlarında eğitimine devam etmektedir. Araştırmaya dâhil edilen öğrencilerin %36,8'i (n=141) Turizm bölümünde, 56,1'i (n=215) Sondaj bölümünde, %7'si ise Sondaj bölümünde öğrenim görmektedir.

Ölçeğe Ait Geçerlik ve Güvenirlik Analizi

Termal Turizmin Geleceği Algısı Ölçeği'nin geçerliğini kanıtlamak adına açımlayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Ölçeğin yapı geçerliğinin belirlenmesi için açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Açımlayıcı faktör analizi yapılmadan önce verilerin açımlayıcı faktör analizinin varsayımlarına uygunluğu kontrol edilmiştir.

Tek değişkenli normallik varsayımı betimsel istatistiklerden çarpıklık ve basıklık katsayıları yoluyla incelenmiştir. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin [-2,2] aralığında olması tek değişkenli normallik varsayımının sağlandığını gösterir (George ve Mallery, 2010). Ölçekte bulunun tüm maddeler için çarpıklık ve basıklık katsayısı değerlerinin [-2,2] arasında yer aldığı görülmüş ve bu durum tek değişkenli normallik varsayımının sağlandığı şeklinde yorumlanmıştır. Çok değişkenli normallik varsayımı Bartlett Küresellik Testi ile kontrol edilmiştir. Bartlett küresellik Testi sonucu anlamlı çıkmıştır (= 17410,344, $p < .01$) Bu da ölçek için çok değişkenli normallik varsayımının sağlandığını gösterir. Çok değişkenli normallik varsayımının sağlanmış olması, doğrusallık varsayımının da sağlandığı şeklinde yorumlanmaktadır (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyükoztürk, 2012). Çoklu bağlantı problemini sınamak için Tolerans

değerleri incelenmiş ve bu değerlerin maddelerin tümü için 0.1’den büyük olduğu görülmüştür. Bu durum çoklu bağlantı problemi olmadığı şeklinde yorumlanmıştır. Ayrıca örneklem büyüklüğünün faktörleştirmeye uygunluğunun belirlenmesi için Kaiser-Mayer-Olkin (KMO) testi uygulanmıştır. Test sonucunda 0.871 değeri elde edilmiştir. Literatürde 0.80-0.90 arası değerler “iyi” olarak yorumlandığından (Çokluk ve diğ., 2012) verilerin faktör analizine uygun olduğuna karar verilmiştir. Faktör analizi uygulanırken döndürme yöntemi olarak varimax yöntemi kullanılmıştır. Yapılan açımlayıcı faktör analizi sonuçları Tablo 4.2’de sunulmuştur.

Tablo 4. 2. Sosyal Yardım ve Hizmetler Algısı Ölçeğine İlişkin Faktör Analizi Sonuçları

Faktör	Özdeğer	Açıklanan Varyans (%)
1	8,945	18,635
2	7,700	16,042
3	7,143	14,882
4	5,337	11,119
Toplam		60,678

Tablo 4.2’ye göre, yetersiz faktör yükü veya binişiklik gerekçesiyle herhangi bir madde çıkartılmadığı durumda dört faktör ölçeğe ait varyansın % 60,678’ini açıklamaktadır Açıklanan varyans oranının yüksekliği, geliştirilen ölçeğin faktör yapısının gücünü gösterir. Çok faktörlü desenlerde açıklanan varyansın %60 olması yeterli görülmektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2012). Bu durumda, ölçeğe ait dört faktörlü yapının açıklanmış olduğu %60,678’lik varyansın yeterli olduğu ifade edilebilir.

Termal Turizmin Geleceği Algısı Ölçeği’ne ait maddelerin faktör yük değerleri Tablo 4.3’te sunulmuştur.

Tablo 4.3. Maddelere Ait Faktör Yük Değerlerini Gösteren Döndürülmüş Bileşenler Matrisi

Maddeler	Güçlü Yönler	Zayıf Yönler	Fırsatlar	Tehditler
M1		0,573		
M2		0,850		
M3		0,717		
M4		0,888		
M5		0,869		

Tablo 4.3. devamı

M6		0,843		
M7		0,871		
M8		0,758		
M9		0,828		
M10		0,784		
M11		0,751		
M12	0,754			
M13	0,679			
M14	0,759			
M15	0,743			
M16	0,636			
M17	0,720			
M18	0,575			
M19	0,758			
M20	0,680			
M21	0,717			
M22	0,710			
M23	0,628			
M24	0,680			
M25	0,551			
M26	0,746			
M27	0,754			
M28	0,714			
M29			0,350	
M30			0,820	
M31			0,790	
M32			0,795	
M33			0,754	
M34			0,323	
M35			0,878	
M36			0,833	
M37			0,872	
M38			0,822	
M39			0,806	
M40			0,778	
M41				0,758
M42				0,788
M43				0,790

Tablo 4.3. devamı

M44				0,712
M45				0,739
M46				0,734
M47				0,821
M48				0,818

Faktör yük değeri maddenin faktörle olan ilişkisini açıklamak için kullanılan bir katsayıdır. Tabachnick ve Fidell (2001)’e göre, maddelerin ait oldukları faktör altındaki yükleri en az 0.32 olmalıdır. Bu yüzden, bu araştırmada her bir maddenin yük değerinin en az 0.32 olması gerektiği ölçütü kabul edilmiştir. Maddelerin faktör yük değerleri incelendiğinde tüm maddelerin faktör yük değerleri 0,32’nin üzerinde olduğunda ölçekten herhangi bir madde çıkarılmamış ve ölçeğe son hali verilmiştir.

Termal Turizmin Geleceği Algısı Ölçeği’nin güvenilirliğini kanıtlamak adına ölçeğe ait Cronbach alfa güvenirlik katsayısı hesaplanmıştır. Hesaplama sonucunda güçlü yönler, zayıf yönler, fırsatlar ve tehditler boyutları için sırasıyla 0,953, 0,940, 0,917 ve 0,928 Cronbach alfa güvenirlik katsayıları hesaplanmıştır. Alanyazına göre, Cronbach alfa katsayısı için 0,90’ın üzerindeki değerler mükemmel kabul edildiğinden ölçekten elde edilen verilerin güvenilir olduğu ifade edilebilir. Yapılan geçerlik ve güvenirlik analizleri sonucunda elde edilen bulgular hep birlikte değerlendirildiğinde Termal Turizmin Geleceği Algısı Ölçeği’nin geçerli ve güvenilir olduğu ve bu çalışmada kullanılmasında herhangi bir engel olmadığı sonucuna varılmıştır.

KIRŞEHİR İLİ TERMAL TURİZMİNİN TERMAL TURİZMİN ALGISI VE GELECEĞİ ÖLÇEĞİ’NİN BOYUTLARI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu bölümde faktör analizi sonucunda oluşturulan boyutlara yönelik katılımcı görüşleri “Güçlü yönler”, “Zayıf yönler”, “Fırsatlar” ve “Tehditler” başlıkları altında yüzde, frekans analizleri, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri bağlamında incelenerek yorumlanmıştır.

Kırşehir İli Termal Turizminin Güçlü Yönlerine Yönelik Katılımcı Görüşlerinin Değerlendirilmesi

Kırşehir ili termal turizminin güçlü yönlerine yönelik katılımcı görüşlerine ait frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma bilgileri Tablo 4.4'te sunulmuştur.

Tablo 4.4. Kırşehir ili termal turizminin güçlü yönlerine yönelik katılımcı görüşleri

	Maddele r	Kesinli kle Katılımı yorum	Katılımı yorum	Kara rsız m	Katılı yorum	Kesinl ikle Katılı yorum		s.s
1.	Termal turizm alanında İl'in son yıllarda popülarite sinin artması	71 %18,5	71 %18,5	87 %22,7	119 %31,1	35 %9,1	2, 9 3	1, 2 6
2.	Devam eden termal turizm yatırımlar ı	37 %9,7	49 %12,8	52 %13,6	177 %46,2	68 %17,8	3, 4 9	1, 2 0
3.	İl'de sağlık turizmine uygun zengin doğal kaynaklar ın varlığı	36 %9,4	56 %14,6	74 %19,3	158 %41,3	59 %15,4	3, 5 4	1, 1 8
4.	Gelişen dünya turizmi ve Türkiye'n in AB adaylığı	32 %8,4	40 %10,4	58 %15,1	193 %50,4	60 %15,7	3, 2 2	1, 1 2
5.	İl'in var olan termal turizm imajı	31 %8,1	54 %14,1	51 %13,3	172 %44,9	75 %19,6	3, 5 3	1, 1 8
6.	İl'de üniversite nin olması	29 %7,6	31 %8,1	68 %17,8	189 %49,3	66 %17,2	3, 6 0	1, 0 9

Tablo 4.4. devamı

7.	İl insanının konukseverliği	41 %10,7	40 %10,4	44 %11,5	194 %50,7	64 %16,7	3,52	1,19
8.	İl'de yapılan festival ve çeşitli aktivitelerin termal turizme katkı sağlaması	88 %22,9	65 %16,9	50 %13,1	126 %32,8	54 %14,1	2,88	1,20
9.	İlin coğrafi konumu ve pazara/pazarlara yakınlık	50 %13,1	44 %11,5	50 %13,1	186 %48,6	53 %13,8	3,38	1,23
10.	Turizmi yönlendirecek kalifiye işgücünün varlığı	35 %9,1	62 %16,2	63 %16,4	167 %43,6	56 %14,6	3,38	1,18
11.	Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın turizmi bütün yıla yayma politikalarının İl'in termal turizmine katkı sağlaması	46 %9,1	45 %16,2	55 %16,4	179 %43,6	58 %14,6	3,41	1,22
	Genel Aritmetik Ortalama						3,44	

Kırşehir ili termal turizminin güçlü yönlerine ilişkin katılımcı görüşlerinin değerlendirildiği Tablo 4.4 incelendiğinde Kırşehir'de üniversite olmasının ($X = 3,60$, $s.s=1,09$) en güçlü yön olarak değerlendirildiği görülmektedir. Kırşehir ili termal turizmde güçlü yönler olarak değerlendirilen bir diğer önemli unsur ise İl'de sağlık turizmine uygun zengin doğal kaynakların varlığıdır ($X = 3,54$, $s.s=1,18$).

Tablo 4.4'teki sonuçlar ışığında, Kırşehir ili termal turizminde güçlü yönler kapsamında diğer unsurlara göre daha az dikkate alınan unsurlar ilde yapılan festival ve çeşitli aktivitelerin termal turizme katkı sağlaması ($X = 2,88$, s.s=1,19), termal turizm alanında ilin son yıllarda popülaritesinin artması ($X = 2,93$, s.s=1,26) ve gelişen dünya turizmi ve AB adaylığı şeklindedir ($X = 3,22$, s.s=1,12).

Kırşehir İli Termal Turizminin Zayıf Yönlerine Yönelik Katılımcı Görüşlerinin Değerlendirilmesi

Kırşehir ili termal turizminin zayıf yönlerine yönelik katılımcı görüşlerine ait frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma bilgileri Tablo 4.45'te sunulmuştur.

Tablo 4.5. Kırşehir ili termal turizminin zayıf yönlerine yönelik katılımcı görüşleri

	Maddeler	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum		s.s
12.	İlin üst yapısının termal turizm için yeterli olmaması	16 %4,2	157 %41	50 %13,1	106 %27,7	54 %14,1	3,06	1,19
13.	İlin alt yapısının termal turizm için yeterli olmaması	32 %8,4	112 %29,2	70 %18,3	118 %30,8	51 %13,3	3,11	1,20
14.	Turistik yerlerdeki temizlik ve hijyen sorunları	23 %6	135 %35,2	64 %16,7	110 %28,7	51 %13,3	3,08	1,18
15.	İl'deki seyahat acentalarının misyonlarını yeterince gerçekleştirmemeleri	34 %8,9	148 %38,6	66 %17,2	89 %23,2	46 %12	2,90	1,20
16.	Konaklama işletmelerinin doluluk oranlarının	39 %10,2	92 %24	77 %20,1	121 %31,6	54 %14,1	3,15	1,22

Tablo 4.5. devamı

	düşük olması							
17.	İl'deki kamu ve yerel yönetimlerin termal turizmin gelişimi açısından yeterli katkı sağlayamaması /istekli olmaması.	42 %11	153 %39,9	57 %14,9	88 %23	43 %11,2	2,83	1,22
18.	Termal turizme yönelik hizmet kalitesinin yetersizliği	57 %14,9	87 %22,7	107 %27,9	91 %23,8	41 %10,7	2,92	1,21
19.	İl'e ait turizm kalkınma (master) planlamasının olmaması	17 %4,4	114 %29,8	64 %16,7	127 %33,2	61 %15,9	3,16	1,17
20.	Kurumlar arasında eşgüdümde görülen eksiklikler	34 %8,9	80 %20,9	74 %19,3	138 %36	57 %14,9	3,17	1,20
21.	Termal turizme yönelik stratejik planlamanın olmayışı	21 %5,5	94 %24,5	77 %20,1	134 %35	57 %14,9	3,19	1,15
22.	Bürokratik engeller	35 %9,1	108 %28,2	77 %20,1	111 %29	52 %13,6	3,09	1,21
23.	Termal turizme yönelik pazarlama ve tanıtım faaliyetlerinin yetersizliği	45 %11,7	74 %19,3	65 %17	138 %36	61 %15,9	3,25	1,26
24.	Kentin termal turizm imajının zayıflığı	37 %9,7	134 %35	66 %17,2	94 %24,5	52 %13,6	2,97	1,23

Tablo 4.5. devamı

25.	Termal turizmde kamu teşviklerindeki yeterince yararlanamama	54 %14,1	79 %20,6	106 %27,7	97 %25,3	47 %12,3	3,01	1,23
26.	Termal turizmde yaşanan finansman sorunları	36 %9,4	133 %34,7	72 %18,8	105 %27,4	37 %9,7	2,93	1,17
27.	Turizm bilincinin yeterince gelişmemesi	32 %8,4	113 %29,5	82 %21,4	111 %29	45 %11,7	3,16	1,17
28.	Pazarlama kaynak ve kanallarının yetersizliği	72 %18,8	78 %20,4	45 %11,7	142 %37,1	46 %12	3,03	1,34
	Genel Aritmetik Ortalama						3,10	

Kırşehir ili termal turizminin zayıf yönlerine ilişkin katılımcı görüşlerinin değerlendirildiği Tablo 4.5 incelendiğinde termal turizme yönelik pazarlama ve tanıtım faaliyetlerinin yetersizliğinin ($X = 3,25$, $s.s=1,26$) en zayıf yön olarak değerlendirildiği görülmektedir. Kırşehir ili termal turizmde zayıf yönler olarak değerlendirilen bir diğer önemli unsur ise termal turizme yönelik stratejik planlamanın olmayışıdır ($X = 3,19$, $s.s=1,15$).

Tablo 4.5'teki sonuçlar ışığında, Kırşehir ili termal turizmde zayıf yönler kapsamında diğer unsurlara göre daha az dikkate alınan unsurlar ildeki kamu ve yerel yönetimlerin termal turizmin gelişimi açısından yeterli katkı sağlayamaması /istekli olmaması ($X=2,83$, $s.s=1,22$), ildeki seyahat acentalarının misyonlarını yeterince gerçekleştirememeleri ($X=2,90$, $s.s=1,20$) ve termal turizme yönelik hizmet kalitesinin yetersizliği şeklindedir ($X = 2,92$, $s.s=1,21$).

Kırşehir ili termal turizminin zayıf yönlerine ilişkin katılımcı görüşlerini belirten Tablo 4.5 genel olarak incelendiğinde ise ilde termal turizmden istenilen faydanın sağlanması için kurumlar arası eşgüdüm eksikliği, termal turizm bilincinin gelişmemiş olması, termal turizme yönelik stratejik planlama eksikliği, pazarlama ve tanıtım eksiklikleri unsurları üzerinde iyileştirmeler yapılması gerektiği anlaşılmaktadır.

Kırşehir İli Termal Turizmi Fırsatlarına Yönelik Katılımcı Görüşlerinin Değerlendirilmesi

Kırşehir ili termal turizmi fırsatlarına yönelik katılımcı görüşlerine ait frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma bilgileri Tablo 4.6’da sunulmuştur.

Tablo 4.6. Kırşehir ili termal turizm fırsatlarına yönelik katılımcı görüşleri

	Maddeler	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum		s.s
29.	İl’in kamuoyundaki “termal turizm başkenti” imajı	128 %33,4	32 %8,4	29 %7,6	110 %28,7	84 %21,9	2,97	1,60
30.	İl’deki termal konaklama işletmelerinin kalite olarak gelişmesi	15 %3,9	17 %4,4	38 %9,9	138 %36	175 %45,7	4,06	1,22
31.	İl’deki termal konaklama işletmelerinin sayısı olarak gelişmesi	11 %3	19 %5,1	45 %11,7	130 %33,9	158 %46,1	4,04	1,25
32.	Termal turizme olan ilginin artması	32 %8,4	28 %7,3	31 %8,1	165 %43,1	127 %33,2	3,85	1,19
33.	Termal turizm faaliyetlerine katılımın hızlı gelişmesi	32 %8,4	65 %9,1	64 %16,7	113 %29,5	139 %36,3	3,76	1,26
34.	Bölgenin rakip termal turizm bölgelerine göre gelişmiş olması	129 %33,7	19 %5	64 %16,7	109 %28,5	62 %16,2	2,88	1,52
35.	İlin ekonomik, sosyo-kültürel gelişmesinde termal turizmin katkısı	28 %7,3	37 %9,7	31 %8,1	148 %38,6	139 %36,3	3,86	1,21
36.	Termal turizm alanında yeni pazarlara girme potansiyelinin olması	18 %4,7	17 %4,4	32 %8,4	172 %44,9	144 %37,6	3,96	1,02
37.	Termal turizmin yılın on iki ayı yapılan bir turizm olması	15 %3,9	38 %9,9	45 %11,7	161 %42	124 %32,4	3,89	1,08
38.	Termal turizmde istihdam edilebilecek dinamik bir nüfusun varlığı	31 %8,1	31 %8,1	29 %7,6	170 %44,4	122 %31,9	3,83	1,19

Tablo 4.6. devamı

39.	İl'de devam eden havaalanı yatırımının olması	13 %3,4	34 %8,9	78 %20,4	135 %35,2	123 %32,1	4,07	1,07
40.	Termal turizmde değişen müşteri istek ve ihtiyaçları	34 %8,9	21 %5,5	71 %18,5	154 %40,2	103 %26,9	3,70	1,17
	Genel Aritmetik Ortalama						3,70	

Kırşehir ili termal turizmi fırsatlarına ilişkin katılımcı görüşlerinin değerlendirildiği Tablo 4.6 incelendiğinde İl'de devam eden havaalanı yatırımının olmasının ($X = 4,07$, $s.s=1,07$) en önemli fırsat olarak değerlendirildiği görülmektedir. Kırşehir ili termal turizmindeki fırsatlar kapsamında değerlendirilen diğer önemli unsurlar ise ildeki termal konaklama işletmelerinin kalite olarak gelişmesi ($X = 4,06$, $s.s=1,22$) ve ildeki termal konaklama işletmelerinin sayı olarak gelişmesidir ($X = 4,04$, $s.s=1,25$)

Tablo 4.6'daki sonuçlar ışığında, Kırşehir ili termal turizmde zayıf yönler kapsamında diğer unsurlara göre daha az dikkate alınan unsurlar ildeki kamu ve yerel yönetimlerin termal turizmin gelişimi açısından yeterli katkı sağlayamaması /istekli olmaması ($X=2,83$, $s.s=1,22$), ildeki seyahat acentalarının misyonlarını yeterince gerçekleştirememeleri ($X=2,90$, $s.s=1,260$) ve termal turizme yönelik hizmet kalitesinin yetersizliği şeklindedir ($X = 2,92$, $s.s=1,21$).

Kırşehir İli Termal Turizmi Tehditlerine Yönelik Katılımcı Görüşlerinin Değerlendirilmesi

Kırşehir ili termal turizmi tehditlerine yönelik katılımcı görüşlerine ait frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma bilgileri Tablo 4.7'de sunulmuştur.

Tablo 4.7. Kırşehir ili termal turizm tehditlerine yönelik katılımcı görüşleri

	Maddeler	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum		s.s
41.	Ekonomik dalgalanmalar	31 %8,1	65 %17	99 %25,8	160 %41,8	28 %7,3	3,23	1,07
42.	Gelecekte doğal kaynakların ve çevrenin tahrip olma riski	32 %8,4	79 %20,6	92 %24	146 %38,1	34 %8,9	3,24	1,11

Tablo 4.7. devamı

43.	Karar alıcıların termal turizm alanındaki uzman görüşlerine başvurmaması	31 %8,1	89 %23,2	84 %21,79	151 %39,4	28 %7,3	3,14	1,10
44.	Yeni termal turizm bölgelerinin turizm pazarına girmesi	36 %9,4	88 %23	93 %24,3	136 %35,5	30 %7,8	3,09	1,12
45.	İmar sorunlarının termal turizmi olumsuz yönde etkilemesi	32 %8,4	94 %24,5	111 %29	118 %30,8	28 %7,3	3,04	1,08
46.	Kalifiye personelin diğer turizm bölgelerine göçü	55 %14,4	74 %19,3	117 %30,5	118 %30,8	19 %5	2,92	1,12
47.	Seyahat acentalarının artan pazarlık güçleri	33 %8,6	65 %17	114 %29,8	149 %38,9	22 %5,7	3,16	1,05
48.	Termal turizmde müşterilerin artan pazarlık güçleri	42 %11	83 %21,7	97 %25,3	139 %36,93	22 %5,7	3,04	1,11
	Genel Aritmetik Ortalama						3,10	

Kırşehir ili termal turizmi tehditlerine ilişkin katılımcı görüşlerinin değerlendirildiği Tablo 4.7 incelendiğinde gelecekte doğal kaynakların ve çevrenin tahrip olma riskinin ($X=3,24$, $s.s=1,11$) en önemli tehdit olarak değerlendirildiği görülmektedir. Kırşehir ili termal turizminde tehdit olarak değerlendirilen bir diğer önemli unsur ise ekonomik dalgalanmalardır ($X=3,23$, $s.s=1,07$).

Tablo 4.7'deki sonuçlar ışığında, Kırşehir ili termal turizmüne yönelik tehditler kapsamında diğer unsurlara göre daha az dikkate alınan unsurlar kalifiye personelin diğer turizm bölgelerine göçü ($X=2,92$, $s.s=1,12$), termal turizmde müşterilerin artan pazarlık güçleri ($X=3,04$, $s.s=1,11$) ve imar sorunlarının termal turizmi olumsuz yönde etkilemesi şeklindedir ($X=3,04$, $s.s=1,08$).

TERMAL TURİZMİN ALGISI VE GELECEĞİ ÖLÇEĞİ'NİN BOYUTLARINA YÖNELİK KATILIMCI GÖRÜŞLERİNİN SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERE GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI

Bu bölümde Termal Turizmin Geleceği Algısı Ölçeği'nin alt faktörlerinden elde edilen verilerin katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine göre anlamlı fark gösterip göstermediği incelenmiştir. Bu kapsamda ilk olarak Termal Turizmin Geleceği Algısı Ölçeği'nin alt faktörlerinden elde edilen puanların cinsiyete göre anlamlı fark gösterip göstermediği incelenmiştir. Bu amaçla uygulanan bağımsız örneklem t testinin sonuçları Tablo 4.8'de sunulmuştur.

Tablo 4.8. Termal turizmin geleceği algısı ölçeği'nin alt faktörlerinden elde edilen puanların cinsiyete göre karşılaştırılması

	Cinsiyet	N	X	S	sd	t	p
Güçlü Yönler	Erkek	236	36,35	11,76	381	-3,42	0,001
	Kadın	147	40,18	8,60			
Zayıf Yönler	Erkek	236	51,74	15,59	381	-0,893	0,373
	Kadın	147	53,12	13,20			
Fırsatlar	Erkek	236	43,78	10,83	381	-1,448	0,148
	Kadın	147	45,43	10,81			
Tehditler	Erkek	236	24,99	7,74	381	0,562	0,575
	Kadın	147	24,56	6,54			

Tablo 4.8'e göre, katılımcıların Kırşehir ili turizminin güçlü yönlerine yönelik görüşleri cinsiyete göre anlamlı fark göstermektedir ($p<0,05$). Buna göre, kadınların Kırşehir ili turizminin güçlü yönlerine yönelik görüşleri erkeklerin görüşlerinden anlamlı bir şekilde daha olumludur.

Tablo 4.8'e göre, katılımcıların Kırşehir ili turizminin zayıf yönlerine, fırsatlarına ve tehditlerine yönelik görüşleri cinsiyete göre anlamlı fark göstermemektedir ($p>0,05$). Katılımcıların Termal Turizmin Geleceği Algısı Ölçeği'nin alt faktörlerinden elde ettikleri puanların yaşa göre anlamlı fark gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla uygulanan Kruskal Wallis H testinin sonuçları Tablo 4.9'da sunulmuştur.

Tablo 4.9. Termal turizmin geleceği algısı ölçeği'nin alt faktörlerinden elde edilen puanların yaşa göre karşılaştırılması

	Yaş	N	Sıra Ortalaması	sd	Ki-Kare	p	Anlamlı Fark
Güçlü Yönler	18-25 arası	278	187,80	3	1,689	0,639	Yok
	26-30 arası	86	205,37				
	31-35 arası	16	194,75				
	36 ve üstü	3	183,00				
Zayıf Yönler	18-25 arası	278	194,07	3	3,316	0,345	Yok
	26-30 arası	86	190,65				
	31-35 arası	16	184,44				
	36 ve üstü	3	79,00				
Fırsatlar	18-25 arası	278	185,74	3	3,271	0,352	Yok
	26-30 arası	86	208,58				
	31-35 arası	16	209,78				
	36 ve üstü	3	202,33				
Tehditler	18-25 arası	278	184,19	3	5,937	0,115	Yok
	26-30 arası	86	215,52				
	31-35 arası	16	191,63				
	36 ve üstü	3	243,17				

Tablo 4.9'a göre, katılımcıların Kırşehir ili turizminin güçlü yönlerine, zayıf yönlerine, fırsatlarına ve tehditlerine yönelik görüşleri yaşa göre anlamlı fark göstermemektedir ($p>0,05$).

Katılımcıların Termal Turizmin Geleceği Algısı Ölçeği'nin alt faktörlerinden elde ettikleri puanların medeni duruma göre anlamlı fark gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla uygulanan bağımsız örneklem t testinin sonuçları Tablo 4.10'da sunulmuştur.

Tablo 4.10. Termal turizmin geleceği algısı ölçeği'nin alt faktörlerinden elde edilen puanların medeni duruma göre karşılaştırılması

	Medeni Durum	N	X	S	sd	t	p
Güçlü Yönler	Evli	45	39,42	6,15	381	1,06	0,291
	Bekâr	338	37,60	11,27			
Zayıf Yönler	Evli	45	48,64	10,89	381	-2,258	0,027
	Bekâr	338	52,75	15,10			
Fırsatlar	Evli	45	46,71	9,52	381	1,511	0,132
	Bekâr	338	44,11	10,98			
Tehditler	Evli	45	29,42	5,99	381	4,610	0,000
	Bekâr	338	24,21	7,24			

Tablo 4.10'a göre, katılımcıların Kırşehir ili turizminin zayıf yönlerine yönelik görüşleri medeni duruma göre anlamlı fark göstermektedir ($p<0,05$). Buna göre, bekâr katılımcıların Kırşehir ili turizminin zayıf yönlerine yönelik görüşleri evli katılımcıların görüşlerinden daha olumsuzdur.

Tablo 4.10'a göre, katılımcıların Kırşehir ili turizm tehditlerine yönelik görüşleri medeni duruma göre anlamlı fark göstermektedir ($p<0,05$). Buna göre, bekâr katılımcıların Kırşehir ili turizminin tehditlerine yönelik görüşleri evli katılımcıların görüşlerinden daha olumludur.

Tablo 4.10'a göre, katılımcıların Kırşehir ili turizminin güçlü yönlerine ve fırsatlarına yönelik görüşleri medeni duruma göre anlamlı fark göstermemektedir ($p>0,05$).

Katılımcıların Termal Turizmin Geleceği Algısı Ölçeği'nin alt faktörlerinden elde ettikleri puanların eğitim düzeyine göre anlamlı fark gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla uygulanan Kruskal Wallis H testinin sonuçları Tablo 4.11'de sunulmuştur.

Tablo 4.11. Termal turizmin geleceği algısı ölçeği'nin alt faktörlerinden elde edilen puanların eğitim düzeyine göre karşılaştırılması

	Eğitim Düzeyi	N	Sıra Ortalaması	sd	Ki-Kare	p	Anlamlı Fark
Güçlü Yönler	Ön lisans	192	201,39	3	3,136	0,371	Yok
	Lisans	182	183,43				
	Yüksek lisans	6	156,08				
	Doktora	3	183,00				
Zayıf Yönler	Ön lisans	192	79,39	3	9,370	0,025	1-2, 1-3, 1-4
	Lisans	182	207,65				
	Yüksek lisans	6	177,50				
	Doktora	3	179,00				
Fırsatlar	Ön lisans	192	206,49	3	6,975	0,073	Yok
	Lisans	182	176,40				
	Yüksek lisans	6	196,33				
	Doktora	3	202,33				
Tehditler	Ön lisans	192	200,90	3	3,433	0,330	Yok
	Lisans	182	182,36				
	Yüksek lisans	6	174,25				
	Doktora	3	243,17				

Tablo 4.11'e göre, katılımcıların Kırşehir ili turizminin zayıf yönlerine yönelik görüşleri eğitim düzeyine göre anlamlı fark göstermektedir ($p < 0,05$). Buna göre, ön lisans mezunu olan katılımcıların Kırşehir ili turizminin zayıf yönlerine yönelik görüşleri diğer katılımcıların görüşlerinden daha olumludur.

Tablo 4.11'e göre, katılımcıların Kırşehir ili turizminin güçlü yönlerine, fırsatlarına ve tehditlerine yönelik görüşleri eğitim düzeyine göre anlamlı fark göstermemektedir ($p > 0,05$). Katılımcıların Termal Turizmin Geleceği Algısı Ölçeği'nin alt faktörlerinden elde ettikleri puanların bölümlerine göre anlamlı fark gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla uygulanan tek faktörlü ANOVA testinin sonuçları Tablo 4.12'de sunulmuştur.

Tablo 4.12. Termal turizmin geleceği algısı ölçeği'nin alt faktörlerinden elde edilen puanların bölüme göre karşılaştırılması

	Bölüm	N	X	S	sd	F	p	Anlamlı Fark (Bonferroni Testi)
Güçlü Yönler	Turizm	141	40,02	8,71	3	4,774	0,09	1-2, 1-3
	Jeoloji	215	36,63	12,17				
	Sondaj	27	35,81	6,84				
Zayıf Yönler	Turizm	141	52,15	12,28	3	5,888	0,03	1-3, 2-3
	Jeoloji	215	53,47	16,45				
	Sondaj	27	43,29	6,91				
Fırsatlar	Turizm	141	45,28	10,70	3	1,537	0,216	Yok
	Jeoloji	215	43,60	11,18				
	Sondaj	27	46,44	8,08				
Tehditler	Turizm	141	24,65	6,54	3	6,125	0,002	1-2, 1-3
	Jeoloji	215	24,36	7,56				
	Sondaj	27	29,48	7,49				

Tablo 4.12'ye göre, katılımcıların Kırşehir ili turizminin güçlü yönlerine yönelik görüşleri bölüme göre anlamlı fark göstermektedir ($p<0,05$). Buna göre, turizm bölümlerinde okuyan öğrencilerin Kırşehir ili turizminin güçlü yönlerine yönelik görüşleri Jeoloji ve sondaj bölümünde okuyan öğrencilerin görüşlerinden anlamlı bir şekilde daha olumludur.

Tablo 4.12'ye göre, katılımcıların Kırşehir ili turizminin zayıf yönlerine yönelik görüşleri bölüme göre anlamlı fark göstermektedir ($p<0,05$). Buna göre, sondaj bölümünde okuyan öğrencilerin Kırşehir ili turizminin zayıf yönlerine yönelik görüşleri turizm ve jeoloji bölümünde okuyan öğrencilerden daha olumsuzdur.

Tablo 4.12'ye göre, katılımcıların Kırşehir ili turizm tehditlerine yönelik görüşleri bölüme göre anlamlı fark göstermektedir ($p<0,05$). Buna göre, sondaj bölümünde okuyan öğrenciler tehditleri, turizm ve jeoloji bölümünde okuyan öğrencilere göre daha önemli görmektedirler.

5. TARTIŞMA

Termal turizmin tarihi çok eskilere dayanmakta olup, doğal kaynakların bulunduğu bölgelere diğer bölgelerden insanların gelmesi ile oluşmakta ve insanların sağlığına kavuşması, dinlenme vb. amaçlar ile gerçekleştirilmektedir.

Kırşehir ili jeotermal kaynakları ile termal turizm için gerekli standartları sağlamakta olmasına rağmen termal turizm açısından ön plana çıkamamış şehirlerden biridir. Termal turizmde ülkemizin dünyada ilk sırada yer alması nedeniyle Kırşehir ilinde termal turizmin gelişmesi için yapılacak çalışmalar ise oldukça önem kazanmaktadır. Termal turizm bölgelerinde yeterli tanıtım ve reklam faaliyetlerinin yapılamaması, işletmelerin profesyonel olmamaları, yurtdışından gelecek turistler ile iletişimde yabancı dil sorunlarının olması termal turizmin gelişmesine engel olmaktadır (Yıldırım ve Altunkaya, 2006). Termal turizm işletmelerinin özellikle müşteri memnuniyeti ile ilgili araştırma yapmamaları, önemli istatistiki verilerin toplanmaması da termal turizm açısından risk oluşturmaktadır (Bastem, 1997). Ülkemizde termal turizm çok önemsenmemekte ve yeterli yatırım yapılmamaktadır. Turizm için gerekli olan fiziksel alt yapı ve donanım eksiklikleri, hizmet sunacak elemanların niteliği, tanıtım yetersizliği gibi nedenler termal turizmden sağlanan verimi düşürmektedir (Akbulut, 2010).

Bu çalışmada, literatür ile ilgili benzer sonuçlar bulunduğu söylenebilir. Üniversite öğrencileri ile yapılan araştırma sonucunda Kırşehir ilinde termal turizmin gelişmesi için pazarlama ve tanıtım faaliyetlerinin yetersiz olduğu, termal turizminden elde edilecek verimin artması için stratejik planlamanın yapılmadığı, kamu ve yerel yönetimler ile özel kurumların işbirliği ve eşgüdümünde sorunlar olduğu, var olan işletmelerdeki hizmetin yetersiz olduğu belirlenmiştir. Kırşehir ilinde termal turizm için önemli riskler doğal kaynakların ve çevrenin tahrip ediliyor olması olarak belirtilmiştir.

Termal turizmin gelişmesi ve Kırşehir ilinin “termal kent” olarak adlandırılabilmesi için Pınar (1991) belirttiği gibi standartlar çıkarılması ve Kırşehir’in bu standartlara ulaşması için gerekli çalışmalara öncelik verilmelidir. Araştırma sonucunda belirlendiği gibi ilde üniversitenin olması hem gerekli akademik çalışmaların hem de üniversite düzeyinde tanıtım ve reklamların yapılması hem de turizm de hizmet sağlayacak profesyonellerin yetiştirilmesi için oldukça önemli bir avantaj

sağlamaktadır. Kırşehir ilinde havaalanı yatırımının olması da turistlerin ulaşımını kolaylaştıracak önemli bir fırsat sunmaktadır. Doğal kaynakların ve çevrenin tahribatını önleyecek diğer bir yandan termal turizmin gelişmesi için gerekli faaliyetlerin belirlenmesi için stratejik planlamanın yapılması, ilgili kurum ve kuruluşların işbirliği ve eşgüdümünü artırılmasının sağlanmasına dikkat edilmelidir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Kırşehir ilinde Jeotermal kaynakların turizmde değerlendirilmesi amacıyla gerçekleştirilen araştırma 383 üniversite öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen veriler aşağıda özetlenmiştir.

Kırşehir ilinde termal turizmin gelişmesinde ilde üniversitesinin bulunması ve sağlık turizmi için doğal kaynakların bulunması en güçlü yön olarak değerlendirilmektedir.

Katılımcılar festival vb. aktiviteler, termal turizmde ilin popülaritesinin artması, Türkiye'nin AB adaylığı ve gelişen dünya turizmini ise Kırşehir ilinde termal turizmin artmasına etkisini daha az olarak belirtmişlerdir.

Kırşehir ilinin termal turizmindeki zayıf yönleri, termal turizmin pazarlanması ve tanıtımının yetersizliği ile termal turizme yönelik stratejik planlamanın olmayışı olarak değerlendirmektedirler. Kırşehir ilinde bulunan kamu ve yerel yönetimlerinin katkı sağlamaması ya da istekli olmaması, seyahat acentalarının misyonlarını yeterince gerçekleştirmemeleri ve hizmet kalitesinin yetersizliği ise ilin termal turizmindeki zayıf noktaları arasında katılımcılar tarafından daha az önemsenmektedir.

Katılımcılar termal turizmin gelişmesi için; kurumların işbirliği ve eşgüdümlü olması gerektiği, termal turizm ile ilgili farkındalık gelişmesi, stratejik planlamanın eksik olduğu, pazarlama ve tanıtım faaliyetlerinin eksik olduğunu, özellikle bu alanlarda iyileştirmelerin yapılması gerektiğine dikkat çekmektedirler.

Kırşehir ilinin jeotermal turizmi açısından önemli fırsatları; havaalanı yatırımının olması, konaklama işletmelerinin gelişmesi ve sayılarının artmasının jeotermal turizmin gelişmesine katkı sağlayacağını belirtmektedirler.

Kırşehir ilinin jeotermal turizmi açısından daha az bulunan fırsatları; rakip termal bölgelere göre gelişmiş olması, kamuoyundaki “termal turizm başkenti” imajı olarak belirtmişlerdir.

Kırşehir ilinde jeotermal turizme ilişkin en önemli tehditler ise kaynakların ve çevrenin tahrip ediliyor olması ve ekonomik dalgalanmalar olarak belirlenmiştir. Kalifiye personelin diğer turizm bölgelerine göçü ile imar sorunlarının termal turizmi olumsuz yönde etkilemesi ise en az önemli bulunan tehditler olarak belirlenmiştir.

Katılımcıların Kırşehir ili turizminin güçlü yönlerine yönelik görüşleri cinsiyete, eğitim görülen bölüme göre anlamlı fark göstermektedir ($p<0,05$). Kadınların Kırşehir ili turizminin güçlü yönlerine yönelik görüşleri erkeklerin görüşlerinden anlamlı bir

şekilde daha olumludur. Turizm bölümlerinde okuyan öğrencilerin Kırşehir ili turizminin güçlü yönlerine yönelik görüşleri Jeoloji ve sondaj bölümünde okuyan öğrencilerin görüşlerinden anlamlı bir şekilde daha olumludur.

Katılımcıların Kırşehir ili turizminin zayıf yönlerine yönelik görüşleri medeni duruma, eğitim düzeyine göre anlamlı fark göstermektedir ($p<0,05$). Buna göre, bekâr katılımcıların Kırşehir ili turizminin zayıf yönlerine yönelik görüşleri evli katılımcıların görüşlerinden daha olumsuzdur. Ön lisans mezunu olan katılımcıların Kırşehir ili turizminin zayıf yönlerine yönelik görüşleri diğer katılımcıların görüşlerinden daha olumludur.

Katılımcıların Kırşehir ili turizm tehditlerine yönelik görüşleri medeni duruma göre anlamlı fark göstermektedir ($p<0,05$). Buna göre, bekâr katılımcıların Kırşehir ili turizminin tehditlerine yönelik görüşleri evli katılımcıların görüşlerinden daha olumludur.

Katılımcıların Kırşehir ili turizminin zayıf yönlerine yönelik görüşleri bölüme göre anlamlı fark göstermektedir ($p<0,05$). Buna göre, sondaj bölümünde okuyan öğrencilerin Kırşehir ili turizminin zayıf yönlerine yönelik görüşleri turizm ve jeoloji bölümünde okuyan öğrencilerden daha olumsuzdur.

Katılımcıların Kırşehir ili turizminin zayıf yönlerine, fırsatlarına, tehditlerine yönelik görüşleri cinsiyete, göre anlamlı fark göstermemektedir ($p>0,05$).

Katılımcıların Kırşehir ili turizminin güçlü yönlerine, zayıf yönlerine, fırsatlarına ve tehditlerine yönelik görüşleri yaşa göre anlamlı fark göstermemektedir ($p>0,05$).

Katılımcıların Kırşehir ili turizminin güçlü yönlerine ve fırsatlarına yönelik görüşleri medeni duruma göre anlamlı fark göstermemektedir ($p>0,05$).

Katılımcıların Kırşehir ili turizminin güçlü yönlerine, fırsatlarına ve tehditlerine yönelik görüşleri eğitim düzeyine göre anlamlı fark göstermemektedir ($p>0,05$).

Elde edilen sonuçlara göre jeotermal kaynakların değerlendirilmesi için ilin güçlü bulunan kaynakların etkili kullanılması, zayıf yönlerin geliştirilmesi, fırsatların değerlendirilmesi ve tehditlerin önlenmesi ile jeotermal turizmin gelişmesine önemli katkılar sunulabilecektir. Araştırma sonucunda elde edilen veriler incelendiğinde üniversite öğrencilerinin Kırşehir’de termal turizmin durumu ve gelişimi ile ilgili algılarının olumlu olduğu, bununla birlikte ilin termal turizm açısından yeterince tanınmadığı algısına sahip oldukları bulunmuştur.

Termal turizmin öneminin farkında olan üniversite öğrencilerinin bu termal turizmi geliştirmeye yönelik çalışmalarının desteklenmesi oldukça önemli olarak değerlendirilmektedir.

Bundan sonraki çalışmalarda:

Termal turizmin durumu ve gelişmesi ile ilgili üniversite öğrencileri ile yapılacak çalışmalarda farklı bağımsız değişkenler ile algı arasındaki ilişkinin incelenmesi, Üniversite öğrencileri ile yapılacak çalışmaların nitel yöntemlerle desteklenmesi ve algılarının derinlemesine incelenmesi önerilmektedir.

Katılımcıların Kırşehir ilinin termal turizmin durumu ve geleceğine yönelik algı düzeylerinin olumlu olduğunun belirlendiği araştırmada, yaş, cinsiyet, medeni durum ve eğitim görülen bölüm ile öğrencilerin algılarının ilişkili olmadığı belirlenmiştir. Termal turizmin öneminin farkında olan üniversite öğrencilerinin bu termal turizmi geliştirmeye yönelik çalışmalarının desteklenmesi oldukça önemli değerlendirilmektedir.

Bundan sonraki çalışmalarda:

Termal turizmin durumu ve gelişmesi ile ilgili üniversite öğrencileri ile yapılacak çalışmalarda farklı bağımsız değişkenler ile algı arasındaki ilişkinin incelenmesi, Üniversite öğrencileri ile yapılacak çalışmaların nitel yöntemlerle desteklenmesi ve algılarının derinlemesine incelenmesi önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Acur G. (2018). *Termal turizmde müşteri ilişkileri yönetiminin önemi: Kızılcahamam örneği*. Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Akbulut G. (2010). Türkiye'de kaplıca turizmi ve sorunları, Gaziantep Üniversitesi, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 35-54.
- Akkuş İ., Alan h. (2016), *Türkiye'nin jeotermal kaynakları, projeksiyonlar, sorunlar ve öneriler raporu*. TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası Yayınları: Ankara.
- Aksu C. ve Aktuğ E. (2011). *Güney ege bölgesi termal turizm araştırma raporu*, T.C. Kalkınma Bakanlığı, Güney Ege Kalkınma Ajansı, 42.
- Akyol F. (2013). *Otel işletmelerinde hizmet kalitesi: Kırşehir ilinde bir araştırma*. Yüksek lisans tezi, Nevşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
- Alkan B. (2007), *Güney Marmara Bölümü'nde jeotermal kaynaklardan faydalanma, sorunlar ve öneriler*. Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
- Arslan K. (2008). *Türkiye'de kongre turizmini geliştirme imkânları*. İTO Yayınları, 34, İstanbul.
- Ayaz N. ve Apak Ö. C. (2017). Kış turizmine katılan yerli turistlerin seyahat motivasyonları ve seyahat memnuniyetleri. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 79-94.
- Aydemir B. ve Kılıç S.N. (2017). Dünya'da ve Türkiye'de üçüncü yaş turizmi, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(3),18-28.
- Aydoğdu E.S. (2015). *Sağlık turizminde Ankara'nın marka bir kent olması için izlenecek stratejiler konusunda yönetici görüşlerinin değerlendirilmesi*. Yüksek lisans tezi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bahar O. (2006). Turizm sektörünün Türkiye'nin ekonomik büyümesi üzerindeki etkisi: var analizi yaklaşımı, *Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 13 (2), 137-150.
- Barca M., Akdeve E. ve Balay İ. G. (2013). Türkiye sağlık turizm sektörünün analizi ve strateji önerileri. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 5(3), 64-92.

- Bastem S. (1997), *Termal turizmi ve Erzurum'un termal potansiyeli*. Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Belber B. G. Ve Turan A. (2015). Termal turizm işletmelerinde, turistik tüketicilerin tatmin düzeylerine etki eden faktörlerin belirlenmesi: Kırşehir İli Üzerine. *Journal of Business Research Turk*, 7(3), 457-481.
- Bucak T. ve Özkaya E. (2013), Çanakkale ilinin termal turizm potansiyeli, *Aksaray Üniversitesi İİBF Dergisi*, 5(2), 7-23.
- Bülbül F. (2015). *Sağlık turizminin Türkiye'deki gelişimi*. Yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Canik B., Çelik M. ve Arıgün Z. (2000). Jeotermal enerji, Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları, 59, Ankara.
- Cemek M., Aydıngöz M. ve Konuk, M. (2005). Jeotermal enerji ve Afyon bölgesinin jeotermal enerji potansiyeli, *Makine Teknolojileri Elektronik Dergisi*, 1, 39-48.
- Çetin T. (2011). *Termal turizm potansiyeli açısından Kozaklı (Nevşehir) kaplıcaları*, Turkish studies international periodical for the languages, terature and history of Turkish or Turkic, 6(1), 899-924.
- Çetinçelik M. (1970), Dünya'da ve Türkiye'de jeotermik enerji durumu, *TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası Türkiye Jeoloji Bülteni*, 13(1), 44-58,
- Çevirgen, A. (1996). *Termal kür merkezlerinin rekreatif amaçlı gelişimi ve örnek bir uygulama*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.
- Çevre Yönetimi Ve Denetimi Şube Müdürlüğü (2016). *2016 yılı Kırşehir il çevre durum raporu*, Kırşehir Valiliği Çevre Ve Şehircilik İl Müdürlüğü.
- Çımat A. ve Bahar O. (2003). Turizm sektörünün Türkiye ekonomisi içindeki yeri ve önemi üzerine bir değerlendirme, *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, 6 (1), 1-18.
- Çiçek R. ve Avderen S. (2013). Sağlık turizmi açısından İç Anadolu Bölgesi'ndeki kaplıca ve termal tesislerin mevcut yapısının ve potansiyelinin belirlenmesine yönelik bir araştırma, *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 15(25), 25-35.
- Çimen H. ve Kılıç G. (2003). *Kış turizminin bölge ekonomisine katkısı*. Türkiye'nin alternatif turizm potansiyeli ve güncel sorunları konferansı, Çankırı.

- Çontu, M. (2006). *Alternatif turizm çeşitleri ve Kızılcahamam termal turizmi örneği*. Yüksek lisan tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Dinçer G. (2015). *Termal konaklama işletmelerinin beş güç modeli ile rekabetçilik analizi ve rekabet stratejilerinin değerlendirilmesi bir alan çalışması*. Yüksek lisans tezi, Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Düzce.
- Edinsel S ve Adıgüzel O. (2014). Türkiye'nin sağlık turizmi açısından son beş yıldaki dünya ülkeleri içindeki konumu ve gelişmeleri. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İİBF Dergisi*, 4 (2), 167-190.
- Emekli G. (2005). Avrupa Birliği'nde turizm politikaları ve Türkiye'de kültürel turizm, *Ege Coğrafya Dergisi*, 14(1-2), 99-107.
- Fettahoğlu B. Ş. (2010). Ayder (Rize) termal ve yayla turizm bölgesinin termal koruma ve turizm gelişimi açısından değerlendirilmesi. Yüksek lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Gençer T.R., Demir, C. ve Aycan A. (2008). Kayak merkezlerindeki spor turistlerinin hizmet kalitesi algılarını etkileyen değişkenler. *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 8 (2), 437-450.
- Gökbunar R. ve Gündüz T. (2014). Yaşlı sağlığında kaplıcanın önemi. *Ankara Akupunktur ve Tamamlayıcı Tıp Dergisi*, 2 (2), 14-21.
- Göyün D. (2001). *Kızılcahamam Sey kaplıcalarının termal turizm açısından değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gülen K. G. ve Demirci S. (2012). Türkiye'de sağlık turizmi sektörü. İstanbul Ticaret Odası Yayınları, 39, 214.
- Gülmez Z. (2012). *Türkiye'de ve dünyada sağlık turizmi ve çeşitleri: sağlık turizminin ülkemizdeki mevcut durumu ve bazı ülkelerle kıyaslanması*. Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gürün M. (2014). *termal turizm işletmelerine gelen ziyaretçilerin tatmin düzeylerinin destinasyon sadakati üzerindeki etkisi: Niğde Çiftehan Kaplıcaları'nda bir uygulama*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.

- Kaymakçıoğlu F. ve Çirkin Tamer, (2005), *jeotermal enerjinin değerlendirilmesi ve elektrik üretimi*, III. Yenilenebilir Enerji Kaynakları Sempozyumu Bildirileri, Mersin.
- Kırkbir F. (2007). *Türkiye'de termal turizm pazarlamasında müşteri sadakatine yönelik yapısal bir model önerisi*. Doktora tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Trabzon.
- Kiremit, Ş. A. (2008). *Turizmin gelişiminde bir alternatif olarak medikal turizm: Bir sağlık kuruluşunda araştırma*. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kolomoyets S. (2010). *Hukuki açıdan yenilenebilir enerji kaynaklarından jeotermal enerji: Avrupa Birliği ve Türkiye örneği*. Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Kozak, N. (1992), Termal turizm işletmeciliği, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3 (3), 33-38.
- Kozak N., Kozak M.A. ve Kozak M. (2014). *Genel turizm, ilkeler, kavramlar*, 15.Baskı, Ankara: Detay Yayıncılık
- Madencilik Özel İhtisas Komisyonu Endüstriyel Hammaddeler Alt Komisyonu Jeotermal Enerji Çalışma Grubu Raporu T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı Yayın No: Dpt : 2441.
- Özdemir T. (2001). *Afyon ili termal turizm potansiyeli*. Yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Özer Ö. ve Songur C. (2013). Türkiye'nin dünya sağlık turizmindeki yeri ve ekonomik boyutu. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(7), 69-81.
- Özsarı S. H. ve Karatana Ö. (2013). Sağlık turizmi açısından Türkiye'nin durumu, *Kartal Eğitim ve Araştırma Hastanesi Dergisi*(J Kartal TR), 24(2), 136-144.
- Öztürk M. ve Bayat M. (2011). Uluslararası turizm hareketlerinde sağlık turizminin rolü ve kalite çalışmalarının önemi bir literatür çalışması, *Kahramanmaraş İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(2), 135-156.
- Öztürk Y. ve Yazıcıoğlu İ. (2002). Gelişmekte olan ülkeler için alternatif turizm faaliyetlerine yönelik teorik bir çalışma, *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitimi Fakültesi Dergisi*, 2 (1), 183-195.

- Pınar İ. (1991). Turizmde kaplıcaların yeri ve önemi. *Turizm Dünyası Dergisi*, İstanbul, 27.
- Poyraz M. (2012). *Kırşehir'in jeotermal kaynakları ve bunların ekonomik potansiyelleri*. Ulusal Jeomorfoloji Sempozyumu, Hatay.
- Sayhan S. (2006). Kırşehir il merkezindeki jeotermal suların fiziksel ve kimyasal özelliklerinin zamana bağlı olarak değişimlerinin incelenmesi ve coğrafi açıdan önemi. *Coğrafya Dergisi*, 14, 76-93.
- Taşkın E. ve Şener H. Y. (2013). Sağlık turizm markası: Kütahya, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 36, 253-260.
- Tunçsiper B. ve Kaşlı M. (2008). Termal turizmin ekonomik etkileri: Gönen Örneği, *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 120-135.
- Türksoy A. Ve Türksoy S. S. (2010). Termal turizmin geliştirilmesi kapsamında Çeşme ilçesi termal kaynaklarının değerlendirilmesi, *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 10 (2), 699-725.
- TÜSİAD (2014), Türkiye'de alternatif turizmin gelişimine yönelik değerlendirmeler, İstanbul.
- T.C. Kırşehir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Terme Kaplıca, <http://www.kirsehirkulturturizm.gov.tr/TR-196426/terme-kaplica.html> Erişim Tarihi 07.04.2019
- T.C. Kırşehir Valiliği, termal sular ve kaplıcalarımız, <http://www.kirsehir.gov.tr/termal-sular-ve-kaplicalarimiz-sehir-kartlari> erişim tarihi 06.04.2019
- T.C. Kültür Ve Turizm Bakanlığı, (2007), Türkiye Turizm Stratejisi (2023), Ankara.
- T.C. Turizm ve Kültür Bakanlığı (2007). Termal Turizm Master Planı (2007-2023), Ankara.
- T.C. Sağlık Bakanlığı (2015), Onuncu Kalkınma Planı (2014 - 2018), Sağlık Turizminin Geliştirilmesi Programı Eylem Planı, Ankara.
- T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Kırşehir İl Şube Müdürlüğü (2016). kırşehir ilinde tabiat turizmi master planı (2016 – 2019), Kırşehir
- Uygun H. (2008). Konya ilinin termal turizm potansiyeli. Yüksek lisans tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal bilimler Enstitüsü, Konya.

- Uygur M. S. ve Baykan E. (2007). Kültür turizmi ve turizmin kültürel varlıklar üzerindeki etkileri. *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7 (2), 30-49.
- Yıldırım S. (1997),    nc  yaŗ turizmi ve bunun Türkiye açısından değerlendirilmesi, *Anatolia: Turizm Araŗtırmaları Dergisi*, 8 (1-2), 77-81.
- Yonar G. (2007). *Jeotermal enerji ile ısıtılan Kütahya ili Simav ilçesindeki ısıtma sisteminin çevresel etkilerinin değerlendirilmesi ve uygulanması gereken yenilikler*. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Zengin B. ve Eker N. (2016). Sakarya ili termal turizm potansiyelinin değerlendirilmesi. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13 (3), 165-181.

EKLER**TERMAL TURİZMİN ALGISI VE GELECEĞİ ANKETİ**

Sayın Katılımcı,

Bu çalışma Termal Turizmin Geleceği Algısı ile ilgili algıların belirlenmesi amacıyla yüksek lisans tezi kapsamında gerçekleştirilmektedir. Kişisel bilgileriniz istenmemekte olup, elde edilecek veriler bilimsel araştırma amaçlı kullanılacaktır. Bütün maddeleri cevaplamanız önemlidir.

Katkılarınız için teşekkür ederiz.

Çağatay KAYA

Kastamonu Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı

I.BÖLÜM

- 1. Cinsiyetiniz:** ☐ Bay ☐ Bayan
- 2. Yaşınız:** ☐ 18- 25 ☐ 26-30 ☐ 31-35 ☐ 36-40 ☐ 41- 45 ☐ 46-50 ☐ 51-55 ☐ 56 ve üstü
- 3. Medeni Haliniz** ☐ Evli ☐ Bekâr
- 4. Eğitim durumunuz:**
☐ Önlisans ☐ Lisans ☐ Yüksek Lisans ☐ Doktora
- 5. Eğitim aldığınız bölüm:**

II. BÖLÜM

Kırşehir’de termal turizmin mevcut durumunu şekillendiren ve geleceğini belirleyecek temel unsurlar hakkındaki aşağıdaki yargıların Kırşehir’deki termal turizmini etkileme düzeyine katılma durumunuzu ilgili seçeneğin karşısındaki alana (x) işareti koyarak belirtiniz. Lütfen her soru için tek bir seçenek işaretleyiniz

Sıra no	Anket Soruları	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim yok	Katlıyorum	Kesinlikle Katlıyorum
1	Termal turizm alanında İl’in son yıllarda popülaritesinin artması					
2	Devam eden termal turizm yatırımları					
3	İl’de sağlık turizmine uygun zengin doğal kaynakların varlığı					
4	Gelişen dünya turizmi ve Türkiye’nin AB adaylığı					

5	İl'in var olan termal turizm imajı					
6	İl'de üniversitenin olması					
7	İl insanının konukseverliği					
8	İl'de yapılan festival ve çeşitli aktivitelerin termal turizme katkı sağlaması					
9	İlin coğrafi konumu ve pazara/pazarlara yakınlık					
10	Turizmi yönlendirecek kalifiye işgücünün varlığı					
11	Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın turizmi bütün yıla yayma politikalarının İl'in termal turizmüne katkı sağlaması					
12	İlin üst yapısının termal turizm için yeterli olmaması					
13	İlin alt yapısının termal turizm için yeterli olmaması					
14	Turistik yerlerdeki temizlik ve hijyen sorunları					
15	İl'deki seyahat acentalarının misyonlarını yeterince gerçekleştirememeleri					
16	Konaklama işletmelerinin doluluk oranlarının düşük olması					
17	İl'deki kamu ve yerel yönetimlerin termal turizmin gelişimi açısından yeterli katkı sağlayamaması /istekli olmaması.					
18	Termal turizme yönelik hizmet kalitesinin yetersizliği					
19	İl'e ait turizm kalkınma (master)					

	planlamasının olmaması					
20	Kurumlar arasında eşgüdümde görülen eksiklikler					
21	Termal turizme yönelik stratejik planlamanın olmayışı					
22	Bürokratik engeller					
23	Termal turizme yönelik pazarlama ve tanıtım faaliyetlerinin yetersizliği					
24	Kentin termal turizm imajının zayıflığı					
25	Termal turizmde kamu teşviklerinden yeterince yararlanamama					
26	Termal turizmde yaşanan finansman sorunları					
27	Turizm bilincinin yeterince gelişmemesi					
28	Pazarlama kaynak ve kanallarının yetersizliği					
29	İl'in kamuoyundaki "termal turizm başkenti" imajı					
30	İl'deki termal konaklama işletmelerinin kalite olarak gelişmesi					
31	İl'deki termal konaklama işletmelerinin sayı olarak gelişmesi					
32	Termal turizme olan ilginin artması					
33	Termal turizm faaliyetlerine katılımın hızlı gelişmesi					
34	Bölgenin rakip termal turizm bölgelerine göre gelişmiş olması					
35	İlin ekonomik, sosyo-kültürel gelişmesinde termal turizmin katkısı					

36	Termal turizm alanında yeni pazarlara girme potansiyelinin olması					
37	Termal turizmin yılın on iki ayı yapılan bir turizm olması					
38	Termal turizmde istihdam edilebilecek dinamik bir nüfusun varlığı					
39	İl'de devam eden havaalanı yatırımının olması					
40	Termal turizmde değişen müşteri istek ve ihtiyaçları					
41	Ekonomik dalgalanmalar					
42	Gelecekte doğal kaynakların ve çevrenin tahrip olma riski					
43	Karar alıcıların termal turizm alanındaki uzman görüşlerine başvurmaması					
44	Yeni termal turizm bölgelerinin turizm pazarına girmesi					
45	İmar sorunlarının termal turizmi olumsuz yönde etkilemesi					
46	Kalifiye personelin diğer turizm bölgelerine göçü					
47	Seyahat acentalarının artan pazarlık güçleri					
48	Termal turizmde müşterilerin artan pazarlık güçleri					

ÖZGEÇMİŞ

ADI SOYADI : ÇAĞATAY KAYA

DOĞUM YERİ-TARİHİ : KAMAN-1990

MEDENİ HALİ : BEKÂR

LİSANS : PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ-TURİZM
FAKÜLTESİ-TURİZM İŞLETMECİLİĞİ

LİSANSÜSTÜ : KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ-SOSYAL
BİLİMLER ENSTİTÜSÜ-TURİZM
İŞLETMECİLİĞİ A.B.D

YABANCI DİLİ : İNGİLİZCE

ASKERLİK DURUMU : TECİLLİ-YAPILMADI

E-POSTA : cagataykaya40@gmail.com

MESLEKİ DENEYİM : BEYZADE GRUP İNŞAAT, GIDA, TURİZM
TİC. LTD.ŞTİ (KENDİ İŞYERİMİZ)